

Den næste sag på dagsordenen var:

13) Anden behandling af lovforslag nr. L 94: Forslag til lov om indgåelse af dobbeltbeskatningsoverenskomst mellem Danmark og Portugal.

Af skatteministeren (Svend Erik Hovmand).
(Fremsat 6/2 2002. Første behandling 26/2 2002. Betænkning 13/3 2002).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Sammen med denne sag foretoges:

14) Anden behandling af lovforslag nr. L 95: Forslag til lov om indgåelse af dobbeltbeskatningsoverenskomst mellem Danmark og Slovenien.

Af skatteministeren (Svend Erik Hovmand).
(Fremsat 6/2 2002. Første behandling 26/2 2002. Betænkning 13/3 2002).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

15) Anden behandling af lovforslag nr. L 96: Forslag til lov om indgåelse af dobbeltbeskatningsoverenskomst med Polen.

Af skatteministeren (Svend Erik Hovmand).
(Fremsat 6/2 2002. Første behandling 26/2 2002. Betænkning 13/3 2002).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagene sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagene overgik derefter til tredje behandling.

Afstemning

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslagene går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

16) Anden behandling af lovforslag nr. L 53: Forslag til lov om ophævelse af lov om Kulturministeriets Udviklingsfond.

Af kulturministeren (Brian Mikkelsen).
(Fremsat 16/1 2002. Første behandling 29/1 2002. Betænkning 13/3 2002).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget overgik derefter til tredje behandling.

Afstemning

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

17) Forespørgsel nr. F 2:

Forespørgsel til udenrigsministeren:

»Vil regeringen hurtigst muligt »drage omsorg for, at der rejses en sag mod Rusland ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol for at få afklaret, om Rusland har undertrykt menneskerettighederne i Tjetjenien«, sådan som Hanne Severinsen (V), Per Stig Møller (KF), Peter Skaarup (DF), Ebbe Kalnæs (CD), Jann Sjørnsen (KRF), Villy Søvnald (SF) og Søren Søndergaard (EL) har opfordret til, bl.a. i et brev til den tidligere udenrigsministeren?«
Af Søren Søndergaard (EL) og Keld Albrechtsen (EL).

(Forespørgslen anmeldt 6/12 2001. Fremme af forespørgslen vedtaget 12/12 2001).

Begrundelse

Søren Søndergaard (EL):

Torsdag den 17. maj 2001 havde Folketinget en god debat om situationen i Tjetjenien, og debat-

ten fik en god konklusion, nemlig at det blev konstateret, at der faktisk var et flertal, som gik ind for, at alle de pæne ord om at ville forsvare menneskerettighederne i Tjetjenien skulle følges op af konkret handling.

På den baggrund skrev ordførerne for syv partier, hr. Ebbe Kalnæs fra CD, hr. Jann Sjørnsen fra Kristeligt Folkeparti, hr. Søren Søndergaard fra Enhedslisten, hr. Villy Søvnald fra SF, hr. Peter Skaarup fra Dansk Folkeparti, fru Hanne Severinsen fra Venstre og hr. Per Stig Møller fra Det Konservative Folkeparti, tilsammen repræsenterende det store flertal af Folketingets medlemmer, et brev til den daværende udenrigsminister, hr. Mogens Lykketoft, hvori de opfordrede den daværende regering til:

»at drage omsorg for, at der rejses en sag mod Rusland ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol for at få afklaret, om Rusland har undertrykt menneskerettighederne i Tjetjenien.«

Denne opfordring blev desværre afvist af den daværende udenrigsminister. Siden har vi jo haft folketingsvalg i Danmark og fået en ny regering. Det har ændret mange ting, men det har ikke ændret ved, at de partier, som stod bag opfordringen, stadig udgør et flertal her i Folketinget.

Desværre er der ikke meget, som har ændret sig i Tjetjenien. Mere end 200.000 tjetjenere er stadig på flugt, og så sent som den 23. marts kunne Human Rights Watch berette om forsatte myrderier og forsvindinger. Der er altså al mulig grund til fortsat at få Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol til at vurdere, om Rusland har undertrykt menneskerettighederne i Tjetjenien.

Det store spørgsmål er så, om Venstre og De Konservative står ved deres underskrift fra før valget, eller om de har skiftet holdning efter at have fået del i regeringsmagten. Det vil debatten i dag afklare, og vi håber i hvert fald på, at det bliver på en lige så positiv og fremadrettet måde, som det skete for mindre end 1 år siden.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Det sidste håb deler jeg også. Og det er jeg også sikker på at vi får, for vi er selvfølgelig alle sammen meget optaget af tjetjenernes skæbne og mulighederne, som vi har og Europa har, for at forbedre vilkårene for dem. Så de synspunkter, vi havde i fjor, har vi selvfølgelig fortsat.

Men der sker jo også ting imellem det ene år og det andet år, og det vil jeg her redegøre for. Forespørgslen giver mig nemlig anledning til at forklare og redegøre for regeringens syn på situationen i Tjetjenien og for vore bestræbelser på at vore bidrag til at fremme menneskerettighederne og en fredelig løsning på konflikten i Tjetjenien.

Danmark har et godt forhold til Rusland. Regeringen vil fortsætte og uddybe samarbejdet med de russiske myndigheder. Det indebærer en konstruktiv og substantiel, men også kritisk dialog om alle emner, herunder forholdene i Tjetjenien. Denne målsætning gælder også for vort internationale samarbejde, ikke mindst under det kommende danske EU-formandskab.

Vi anerkender Ruslands territoriale integritet. Det gør jo hele verden. Vi bestrider ikke Ruslands ret til at bekæmpe den internationale terrorisme, som også har forgreninger til Tjetjenien. Det må vi erkende. Men karakteren af den russiske fremfærd mod egne borgere i Tjetjenien giver anledning til stærk uro og kritik.

Kl. 10.35

Rapporter fra internationale og russiske menneskerettighedsorganisationer melder om fortsat russisk anvendelse af uforholdsmæssig militær magt i Tjetjenien. Rapporterne omtaler alvorlige og vilkårlige overgreb mod civilbefolkningen foretaget af føderale styrker også inden for de sidste måneder. Samtidig rapporteres om tjetjenske terrorhandlinger, især rettet mod russere og prorrussiske tjetjenske myndighedspersoner, som også i vidt omfang rammer civile tjetjenere.

Konflikten i Tjetjenien har både historiske rødder og mere aktuelle sociale og økonomiske årsager. Tjetjenien blev erobret i 1865, og Stalin foretog de ting med fordrivelse af tjetjenere, som vi kender. Derfor er der dybe historiske forklaringer på konflikten og tjetjenernes ønske om udvidet hjemmestyre og nogen uafhængighed.

Der er ingen enkle løsninger. De russiske ledere erkender selv, at konflikten ikke kan afsluttes blot med militære midler. Rusland må arbejde for en bæredygtig, langsigtet fredsløsning med inddragelse af repræsentanter for et bredt udsnit af den tjetjenske befolkning. En politisk løsning vil også i sig selv bidrage til at mindske terrortruslen.

Den humanitære situation i Tjetjenien og Ingusjetien er fortsat meget alvorlig. Der befinder sig i øjeblikket ca. 135.000 internt fordrevne i Tjetjenien og godt 140.000 i Ingusjetien. Største-

delen af de internt fordrevne tilbringer deres tredje vinter i spontane bosættelser, midlertidige husninger eller hos værtsfamilier.

Fra dansk side ydes en betydelig humanitær bistand. I de sidste 3 år har Danmark ydet 85,5 mio. kr. gennem FN og danske private nødhjælpsorganisationer. Dansk Flygtningehjælp og ASF-Dansk Folkehjælp har haft en central rolle i fordelingen af den internationale nødhjælp i Ingusjetien og Tjetjenien.

Nødhjælpsarbejdet vanskeliggøres af den dårlige sikkerhedssituation. De russiske myndigheders indsats for at sikre nødhjælpsarbejdernes adgang og sikkerhed anses generelt for utilstrækkelig. Der har været eksempler på chikane, og i perioder synes man fra russisk side at ønske en begrænsning af den internationale tilstedeværelse.

Der er dog også tegn på en bedring i form af en mere åben dialog mellem de private organisationer og myndighederne. Dansk Flygtningehjælp deltager nu i månedlige møder mellem føderale og lokale myndigheder og de humanitære organisationer i Tjetjenien.

Fra russisk side synes der at være et stærkt ønske om en snarlig tilbagevenden af internt fordrevne fra Ingusjetien til Tjetjenien. I lyset af rapporterne om fortsatte menneskerettighedskrænkelser i Tjetjenien lægger regeringen ligesom FN og EU vægt på, at tilbagevenden kun må ske på frivilligt grundlag.

Så vil jeg godt komme lidt nærmere ind på spørgsmålet om, hvorvidt den sag skal rejses, som jeg også gik ind for i fjor, sidste sommer, mod Rusland ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Det er Ruslands pligt at tilvejebringe væsentlige forbedringer af de sociale og humanitære forhold for den tjetjenske befolkning. De russiske myndigheder må tage mere konkrete skridt til at forhindre overgreb mod civile i Tjetjenien. Der må foretages en langt mere systematisk efterforskning af de rapporterede overgreb.

Befolkningen i Tjetjenien må have tillid til, at alle, som har gjort sig skyldige i sådanne overgreb, bliver stillet til ansvar og straffet. De russiske myndigheder må også bidrage mere til at forbedre forholdene for de mange flygtninge og internt fordrevne i regionen, indtil de føler sig trygge nok til at kunne vende frivilligt tilbage. Og først og fremmest må Rusland gøre mere for at opnå en politisk aftale, der kan tilvejebringe en varig løsning på konflikten i Tjetjenien. Et po-

litisk forhandlingsbord er altså den eneste reelle vej til fremskridt.

Dette er målsætningen, som vi også tager op i vores dialog med de russiske myndigheder, både direkte, gennem EU og i andre internationale fora som f.eks. FN's Menneskerettighedskommission. Senest fremhævede jeg disse synspunkter over for min russiske kollega, udenrigsminister Ivanov, den 6. marts i år, hvor vi havde et møde i Kaliningrad.

Forespørgerne henviser til overvejelserne om klagesagen mod Rusland ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i Strasbourg og henviser også til, at jeg har ønsket en sådan, som den daværende regering dog ikke efterkom.

Kl. 10.40

Hvorfor vil jeg så ikke rejse den nu, når jeg sidder i regeringen? Fordi situationen naturligvis har ændret sig. Siden sidste sommer og den 11. september er den politiske løsning trods alt kommet et skridt nærmere. Der er foretaget arrestationer for overgreb mod civile. Der er kommet en russisk kommissær for menneskerettigheder i Tjetjenien. Og Europarådet arbejder i dette kontor for menneskerettigheder i Tjetjenien.

Derfor har Europarådet også i sit møde i januar ændret sin indstilling til Rusland. Europarådet har i januar i år ikke den samme indstilling, som Europarådet havde i januar i fjor. Også fordi Europarådet selvfølgelig har konstateret, at der er sket noget, ligesom FN's Menneskerettighedskommission, hvor jeg talte med højkommissæren i går, også har en anden opfattelse end sidste år. Verden har heldigvis bevæget sig, om end vi synes, at den skulle have bevæget sig betydelig hurtigere i den retning, vi gerne vil.

Derfor må overvejelser af denne karakter hele tiden sammenholdes med de øvrige påvirkningsmuligheder, vi har til rådighed. Det afgørende er, hvordan vi under de givne omstændigheder bedst og hurtigst kan forvente at opnå de resultater, vi stræber mod. Ikke mindst må vi udnytte de nye muligheder for samarbejde med Rusland, som har åbnet sig efter sidste sommer med den politiske og sikkerhedsmæssige udvikling, som katastrofen til trods er kommet efter den 11. september 2001.

Jeg kan slå fast, at EU ikke har ændret holdning til konflikten i Tjetjenien efter den 11. september. EU har aldrig bestridt Ruslands ret til at bekæmpe terrorisme. Og vore krav til de russiske myndigheder om overholdelse af menneskerettigheder og humanitære principper er uæ-

drede og usvækkede. Det samme gælder i øvrigt den amerikanske regering og dens kritik af Ruslands behandling af Tjetjenien.

Det, som den 11. september har betydet for vores forhold til Rusland, er, at vi er kommet hinanden nærmere. Der er åbnet nye muligheder for en bredere og dybere dialog med Rusland, sådan som jeg også oplevede det i min samtale med udenrigsminister Ivanov den 6. marts. Det er der også kommet ikke mindst inden for EU og NATO, hvor vi jo nu har lavet en ny konstruktion mellem Rusland og NATO, så vi ikke længere er 19 + 1 i rådet, men 20.

Disse muligheder må vi udnytte og udvikle også under det danske EU-formandskab. Det giver os ikke mindst et yderligere grundlag for at fremme de krav og forventninger, vi stiller til Rusland, og som vi ikke pludselig skal lave tilbageslag på.

Vi må også erkende, at den russiske regering på en række områder dog har foretaget begrænsede, men positive skridt til forbedring af forholdene i Tjetjenien. Dette blev også fremhævet, da Europarådets parlamentariske forsamling vedtog sin seneste resolution om Tjetjenien i januar i år. Forsamlingen fandt, at disse fremskridt var udslag af en ændret russisk holdning til håndtering af konflikten. Forsamlingen fandt derfor, at Europarådet kunne yde sit mest effektive bidrag ved at støtte og styrke holdningen hos de i den russiske føderation, som går ind for sådanne ændringer.

Det er også vigtigt at notere, at Europarådets parlamentariske forsamling ikke direkte gentog sin tidligere opfordring til regeringerne i Europarådets medlemslande til at anlægge mellemstatslig klagesag mod Rusland.

Den russiske præsident Putins nytænkning har bl.a. givet sig udtryk i, at han ikke længere finder spørgsmål om Tjetjeniens status afgørende, så længe Tjetjenien forbliver en del af den russiske føderation. Det vil sige, at mulighederne for mere udbredt hjemmestyre er større end tidligere. I stedet lægger han vægt på, at der ikke må udgå en trussel mod russisk territorium fra Tjetjenien. Det er også nyt i den russiske optik, at præsident Putin for nylig udtalte, at konflikten ikke blot kan anskues som terrorisme.

Den 4. september sidste år tog præsident Putin for første gang initiativ til kontakter med en repræsentant for den tjetjenske leder Maskhadov, sådan som vi hele tiden havde sagt, at han skulle, både da vi var i opposition, og da vi kom i regeringen.

Initiativet har foreløbig kun ført til et enkelt møde mellem parterne, og det er for lidt, som fandt sted i november sidste år. Og fra EU's side tilskynder vi de russiske myndigheder og den tjetjenske side til at gå videre ad dette samtale- og forhandlingsspor. Men vi må samtidig erkende, at præsident Putin må overvinde en uforsonlig holdning til forhandlinger med tjetjenerne både i den russiske militære ledelse og i store dele af den russiske opinion. Men det er hans forpligtelse at overvinde den.

Også på andre områder har de russiske myndigheder taget konstruktive skridt i forhold til Tjetjenien. OSCE's bistandsgruppe er tilbage i Tjetjenien under sit oprindelige mandat, og en ny finsk leder af gruppen er på plads med russisk godkendelse.

Den russiske præsidents særlige repræsentant for menneskerettigheder i Tjetjenien, Vladimir Kalamonov, har med bistand fra eksperter fra Europarådet formidlet over 7.000 klager fra civile tjetjener og har udvirket løsladelsen af et betydeligt antal tilbageholdte tjetjener.

Kl. 10.45

Der er for nylig iværksat et samarbejde mellem Vladimir Kalamonov og anklagemyndigheden med henblik på en hurtigere behandling af klagerne. Den russiske præsident har i januar i år bekræftet, at alle klager over militære overgreb vil blive undersøgt og sendt videre til domstolene, hvis der er grundlag herfor. De russiske myndigheder har også fastlagt retningslinjer for de militære oprydningsaktioner, som de kaldes, som skulle medvirke til at forebygge overgreb mod civile, bl.a. gennem tilstedeværelsen af lokale myndigheder under aktionerne.

Men der er alligevel stadig påfaldende få retssager i forhold til antallet af klager og antallet af forsvundne personer. Den russiske statsanklager har ifølge de russiske oplysninger foreløbig fremsendt 118 sager vedrørende påståede overgreb begået af russiske militærpersoner til domstolene. Foreløbig er 23 militærpersoner, herunder 2 officerer, blevet dømt for overgreb mod civile.

Ifølge russiske oplysninger er retsvæsen, skoler, hospitaler og kommunikationslinjer under opbygning i republikken. Etniske tjetjener indgår i integrerede politistyrker og kontrolposter. En ny forfatning for Tjetjenien er under forberedelse, og det tjetjenske samfund vil ifølge de russiske myndigheder blive inddraget, måske også ved en folkeafstemning. Udenrigsminister Ivanov sagde til mig, at der vil komme et refe-

rendum om den nye forfatning og derefter et nyvalg, og det vil sige, at der altså forudses et valg i Tjetjenien, når den nye forfatning er vedtaget.

Men vi mangler endnu at se konkrete tegn på, at forholdene i Tjetjenien er under forbedring.

Alligevel må vi anerkende, at russerne tager skridt i den rigtige retning. Tendenserne må især betegnes som positive, hvis de afspejler en reel holdningsændring på højeste politiske niveau i Rusland, og hvis den holdningsændring så derefter kan presse sig igennem dér, hvor det stræbes mod.

Jeg er ikke i tvivl om, at det vedholdende pres fra det internationale samfund, også fra Danmark og især fra EU og også fra FN's Menneskerettighedskommission i disse dage, giver resultater. Og det må vi ikke sætte over styr ved at afbryde samarbejdet med Rusland.

Situationen i Tjetjenien er langt fra tilfredsstillende. Regeringen vil sammen med vore partnere i EU fortsætte med at fremføre vore kritiske synspunkter på den russiske håndtering af konflikten, sådan som jeg altså også selv gjorde det under mit møde med Ivanov i Kaliningrad den 6. marts i år.

Vi vil udtrykke vor forventning om og tiltro til, at Rusland løfter sit ansvar for forbedring af den tjetjenske befolknings forhold og kommer frem med politiske løsninger. Rusland har som en stor europæisk magt et særligt ansvar for at mindske civilbefolkningens lidelser. Gennem samarbejde vil vi søge at holde Rusland fast på de opnåede resultater. Det vil vi gøre, samtidig med at Danmark fortsat vil yde en væsentlig humanitær bistand for at hjælpe ofrene for konflikten i Tjetjenien.

Med de tendenser til en mere konstruktiv russisk holdning, som vi tilsyneladende er vidne til, og med den generelt mere samarbejdsbetonede udvikling i vore relationer til Rusland er det ikke i den nuværende situation gennem et sagsanlæg, at vi bedst og hurtigst kan fremme de ønskede resultater.

Vi må bygge videre på dette positive samarbejde med Rusland inden for EU, NATO, Europaråd, FN og OSCE. Vi må tilskynde Rusland til at gå videre med genopbygning af den civile struktur i Tjetjenien. Vi må understrege nødvendigheden af et konsekvent retligt opgør med alle dem, der krænker menneskerettighederne, og vi vil fastholde Rusland på dets løfter om at finde en politisk løsning med en ny forfatning, en folkeafstemning og et nyvalg, sådan som udenrigsminister Ivanov fremhævede over for mig. Ad

den vej kan vi bedst bidrage til kamphandlingernes ophør og til det endelige ophør af konflikten i Tjetjenien og til en politisk løsning.

Forhandling

Søren Søndergaard (EL):

For det første vil jeg godt takke udenrigsministeren for redegørelsen, fordi jeg dermed også siger tak til de nødhjælpsarbejdere, som under utrolig vanskelige forhold, som ministeren nævnte og krediterede, gennemfører et humanitært stykke arbejde i Tjetjenien, og tak for de bevillinger, der er givet både fra danske myndigheder og fra private i forhold til dette nødhjælpsarbejde.

Derudover bliver jeg jo nødt til at konstatere, at ministerens tale fuldstændig lød som et ekko af den tale, som tidligere udenrigsminister Mogens Lykketoft holdt for knap et år siden. Selv i ordvalget, selv i passagerne var der overensstemmelse mellem det, udenrigsministeren nu sagde, og det, den daværende udenrigsminister den 25. juni 2001 sendte i et brev til bl.a. hr. Per Stig Møller, fru Hanne Severinsen, hr. Peter Skaarup, hr. Jann Sjursen og mig selv.

Kl. 10.50

Det er jo lidt underligt, at der er den overensstemmelse. I hvert fald er der ét problem, der skal afklares: Er der sket en ændring eller ej? I så fald kan man måske beskyldte den tidligere udenrigsminister for at være forudseende i modsætning til os andre, for han kunne åbenbart se, hvilken vej det gik. Jeg mener imidlertid, at den nuværende udenrigsminister overvurderer de ændringer, der er sket, for at nå frem til den samme konklusion, som den tidligere udenrigsminister havde.

Før jeg går ind i den diskussion, er der en ting, som jeg gerne vil slå fast, for både den nuværende og den tidligere udenrigsminister bruger ord som, at det er vigtigt, at vi ikke isolerer Rusland og vi ikke udelukker Rusland osv., osv. I det forslag, som hr. Per Stig Møller, fru Hanne Severinsen og jeg selv bl.a. var med til at fremsætte, var der jo intet forslag om at isolere Rusland; der var jo intet forslag om at afbryde dialogen med Rusland, tværtimod.

Lad mig lige læse op, hvad det var vi foreslog. Vi foreslog nemlig, at den danske regering skulle drage omsorg for, at der rejses en sag mod Rusland ved Den Europæiske Menneskerettig-

hedsdomstol for at få afklaret, om Rusland har undertrykt menneskerettighederne i Tjetjenien.

Det vil sige, at det handlede om at sætte en domstol til at undersøge, hvad der var foregået, undersøge de klager og komme med en kendelse – vel at mærke en domstol, som både Danmark og Rusland har anerkendt som en domstol, der kan tage sig af den slags ting. Det ligger jo i hele konstruktionen af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og den europæiske menneskerettighedskonvention.

Danmark er sågar blevet indklaget for denne domstol, og det har vel ikke været udtryk for, at man ville isolere Danmark. Det er jo et udtryk for, at man har villet have nogle ting til debat i Danmark, ligesom vi ønsker at få nogle ting til debat i Rusland.

I forhold til de ting, som ministeren så siger, er det interessant, at ministeren med nogle nye eksempler gentager, hvad også den tidligere udenrigsminister sagde om de fremskridt, der er undervejs. Lad os så prøve at se på ét konkret eksempel:

I det brev, vi skrev den 30. maj 2001, skrev vi: »Eftersom Rusland sikkert vil påberåbe sig, at der allerede er taget initiativ til retsforfølgelse i sager om overgreb, vil vi også anmode regeringen om at give en vurdering af, hvad der er sket på dette område.«

Og vi nævner i brevet en helt konkret sag, nemlig om en bestemt massegrav foregået i februar 2001.

Hvis man så ser på den undersøgelse, som er lavet af Human Rights Watch, og som er offentliggjort her for nylig, om netop denne massegrav, så kan de konstatere: »The investigation appears to remain stalled.« Der er ikke sket noget i denne her undersøgelse, og de refererer, hvordan de folk, der har haft pårørende, der har fundet den massegrav, kan konstatere, at undersøgelserne og klagerne ikke er blevet hørt. Der er intet sket.

Det bekræftes jo også, hvis man går ind i tallene. Hvis man tager de tal, som er kommet fra Human Rights Watch, kan man konstatere, at Rusland ikke har gennemført undersøgelser af et eneste tilfælde af tortur eller anden nedværdigende behandling af tilbageholdte; at Rusland kun undersøger en lille procentdel af de tilfælde, hvor folk blev henrettet uden rettergang; at mere end 50 pct. af de indledte undersøgelser er blevet suspenderet; at 79 pct. af alle undersøgelser af forsvindinger er blevet suspenderet.

Derfor er det rigtigt at bede om, at Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol undersøger de her ting. Det er derfor, vi har den.

Det er så mine argumenter for det forslag til vedtagelse, som jeg vil fremsætte, som der er flere medforslagsstillere til. Det er et forslag på vegne af hr. Peter Skaarup, fru Margrete Auken, hr. Jann Sjursen og mig selv:

Forslag til vedtagelse

»Folketinget anmoder regeringen om at følge opfordringen til »at drage omsorg for, at der rejses en sag mod Rusland ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol for at få afklaret, om Rusland har undertrykt menneskerettighederne i Tjetjenien.«

(Forslag til vedtagelse nr. V 33).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag til vedtagelse: (*Se ovenfor*). Dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

Kl. 10.55

Hanne Severinsen (V):

Først tak til udenrigsministeren for en udmærket redegørelse.

Forespørgerne ønsker jo, at vi rejser den sag, som det blev foreslået i brevet, vi skrev sidste år. Oprindeligt er det jo en opfordring, som kom fra Europarådet, der opfordrede til, at der blev rejst sag ved Menneskerettighedsdomstolen.

Den opfordring har, som så mange andre, vist sig uhyre svær at få opfyldt, fordi regeringer ikke har haft vilje til at følge den op. Udenrigsminister Lykkesøft forsøgte i juni i EU's Ministerråd, og vi var også nogle stykker, der i Europarådet prøvede at forhøre os i vores respektive grupper ved den efterfølgende session i juni måned.

Spørgsmålet er, om det er det rigtige tidspunkt nu, om tiden ikke i virkeligheden er løbet fra at bruge den metode. Det, som vi her i salen må stille os selv som det vigtigste spørgsmål, er: Hvordan gavner vi det tjetjenske folks sag bedst? Og sådan som situationen er i dag, tror jeg, at man realpolitisk må sige, at det ikke vil få den optimale effekt over for russerne. Russerne har desværre låst sig alt for fast i denne her konflikt, og det er russerne selv, der sidder på nøglen. Vi vrider den kun fra dem ved en blanding af direkte dialog og en stadig sætten de uaccep-

table forhold på dagsordenen over for Rusland i alle internationale forsamlinger.

Den ulykkelige konflikt har rødder langt tilbage i Ruslands kolonitid. Gennem hele den historie har skiftende russiske regeringer troet, at det bare handlede om at fjerne alle oppositionelle elementer, men konflikten er jo bare år efter år blevet værre og værre.

I den korte fredsperiode mellem de to tjetjenenkrige for nylig opstod der et skrækkeligt terroregiment blandt mange tjetjenske klaner, og der var mange i Tjetjenien, som var grundigt træet af dette. Men da russerne så ved den næste krig fortsat fremturede som herrefolk over for undermennesker, har de jo fået flere og flere fjender blandt tjetjenerne, og der vil altid være nogle tilbage i bjergene.

Heldigvis er erkendelsen af, at der skal en fredelig løsning til ved at brede sig, eksempelvis i den russiske Duma. Derfor er det også vigtigt, at vi holder dialogen i live på alle planer i det russiske samfund. Der skal en forhandlingsløsning til. Det kan ikke nytte noget, at russerne tror, at man får en varig løsning ved at udnævne de tjetjenere, som man synes er værdige at forhandle med. Vi skal understrege, at der skal forhandles med legitime repræsentanter for det tjetjenske folk og naturligvis ikke med de notoriske terrorister, som også findes blandt tjetjenerne.

Derfor vil det mest konstruktive i situationen være, at regeringen fastholder den kritiske dialog, og dette vil forhåbentlig kunne forstærkes under vores EU-formandskab. Samtidig skal vi fortsætte det betydelige humanitære arbejde i Tjetjenien, der i dag udføres under vanskelige forhold.

Det er et vigtigt fremskridt, at vi har fået Kalamans kontor med bemanning fra Europarådet. Der strømmer klager til, og der bliver rejst sager om overgreb, men alt for få. Det eneste, man kan håbe, er, at dette bliver begyndelsen til noget, der gerne skulle ende med at blive et retsopgør.

Europarådet har i den forbindelse udført et nyttigt arbejde med at få gang i dialogen med Dumaen og i øvrigt stadig holde Tjetjeniens situation på dagsordenen. Det er jo nemlig den sørgelige tragedie, at der sker så meget andet i verden, at problemerne derfor er forsvundet og forsvinder fra den internationale dagsorden.

Samtidig med at vi presser på for at få russerne til selv at rejse de nødvendige sager, må der også findes en politisk løsning. Derfor må man ikke gå uden om, at Maskhadov stadig væk er

den formelle sidste folkevalgte. Det bliver en meget stor opgave at finde ud af, hvordan det mandat, han fik i 1997, skal erstattes med nye folkeafstemninger og parlamentsvalg. Her får OSCE og Europarådet en vigtig rolle for at sikre den proces, som ikke bliver nem, når en stor del af befolkningen befinder sig i flygtningelejre og mange russere er til stede i Tjetjenien.

Men voldshandlinger findes der, og dem må russerne holde op med, for det er russerne, som foretager de uforholdsmæssige repressalier, og vi skal sige til russerne bestandigt, at de ikke kan kalde sig en del af den europæiske civilisation, hvis de bare lader grusomhederne fortsætte.

Kl. 11.00

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Der er en konklusion, man så frygtelig nødig vil drage, nemlig at det eneste, der for alvor er sket siden sidst, er, at hr. Per Stig Møller er blevet udenrigsminister og fru Hanne Severinsen er kommet til at sidde på den anden side.

Jeg vil frygtelig nødig drage den konklusion, for jeg har for meget respekt for de to mennesker til, at jeg synes, at man kan gøre det. Men jeg kan ikke høre andet, for de ting, de remser op som forbedringer, er så små i forhold til, hvordan katastroferne vokser.

Udenrigsministeren ville f.eks. ikke tale med Akhmadov forleden dag, men hvis der skal være en dialog og samtale, og man så ikke vil tale med den ene part, er det jo ikke dialog og samtale, så viser man jo netop ikke, at man har den dialog.

Jeg ville meget gerne være fri for at træffe den fortvivlende konklusion, at der går svamp i én, når man kommer i regering, så kan vi ikke få en bedre forklaring?

(Kort bemærkning).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

For at debatten ikke skal køre fuldstændig ud af et vildspor og blive brugt til primitivt indenrigspolitisk drilleri, for det er jo det, der er i gang for øjeblikket, så synes jeg faktisk, at man er nødt til lige at lytte til, hvad der er blevet sagt, og hvad der er af nyt, for ellers bliver det jo en meningsløs debat.

Sidste sommer forelå der ikke noget forslag om en forfatning, forelå der ikke noget forslag om referendum, var der ikke nedsat nogen forfatningskommission, og da havde Europarådet ikke skiftet signaler. Hvornår er det sket? Det er

åbenbart fuldstændig passeret fru Margrete Aukens horisønt.

Forfatningsforslaget og referendumforslaget blev fremsat i år, og det blev bekræftet af Ruslands udenrigsminister den 6. marts i år over for mig. Det eksisterede altså ikke, da vi skrev brevet i fjor. Det kan godt være, at der er gået svamp i os andre, men så er der gået møl i nogle andres hoveder.

Forfatningskommissionen blev nedsat i februar, den var altså ikke nedsat i fjor. Det kan da ikke være sådan, at man som regering skal sidde og sige, vi har intet set, vi har intet hørt, vi har intet opdaget og sige, at der ikke er sket nogen forandringer!

Den proces er altså ny, og der er frist for fremlæggelse af forslag til forfatningskommissionen i april måned. Den eksisterede heller ikke i fjor. Derfor har Europarådet, hvoraf nogle her er medlemmer, selvfølgelig også ændret signaler. Så jeg finder det simpelt hen fuldstændig uacceptabelt at stille sig op på den måde her.

Der er sket nye ting. Enhver regering har forpligtelse til at observere nye ting. Vi fastholder kritikken af Rusland, men vi gør det selvfølgelig på basis af de nye oplysninger og de nye ting, der foregår.

Det er fuldstændig uacceptabelt, hvad der sker i Tjetjenien, men det er også fuldstændig uacceptabelt ikke at opdage, at der er en politisk proces i gang.

Formanden:

Hr. Søren Søndergaard – en kort bemærkning til udenrigsministeren.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg vil godt sige til udenrigsministeren, at det her ikke er mere politisk drilleri end det, der skete i maj måned sidste år. Hverken mere eller mindre. Og så kan udenrigsministeren jo selv vælge, hvad udenrigsministeren synes om det.

Vi er nogle, som synes, at der er behov for at rejse en statsag mod Rusland ved Europarådet for det, der er foregået, og som jo ikke er forsvundet. Skal det være sådan, at bare fordi der sker nogle forbedringer, skal de forbrydelser, der er sket, ikke længere retsforfølges? Det er da en besynderlig opfattelse. Rusland skal stilles til ansvar for de forbrydelser, som er foregået fra før maj 2001, hvor vi skrev den resolution.

Så vil jeg bede ministeren bekræfte, at den næste resolution fra Europarådet, anbefaling fra

Europarådet, anbefaling 1548 indeholder følgende afsnit 4: I betragtning af de alvorlige krænkelse af menneskerettighederne i den tjetjenske republik opfordres de russiske myndigheder til at tage de nødvendige skridt for at sikre, at de rettigheder, der er indskrevet i den europæiske konvention om menneskerettigheder, fuldt ud respekteres i den tjetjenske republik, samt at alle de, der begår overgreb på disse rettigheder, uden for sigtelse stilles til ansvar. Og jeg vil bede udenrigsministeren bekræfte, at det ikke er sket.

Formanden:

Fru Margrete Auken har bedt om en kort bemærkning, det er ligeledes til udenrigsministeren.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg vil da også godt spørge ministeren, om dette, at man sætter sådan nogle ting i gang, som er udmærkede, er nok til, at man slipper for overhovedet at gå i gang med de andre ting.

De gamle skader er for det første ikke forbi, og vi klarer jo ikke det internationale retssamfund, ved at vi bare siger: Nu skal jeg nok lade være med at være så grim fremover. Derudover foregår de her ting jo for det andet endnu. Det russiske militær gør det jo stadig væk.

Kl. 11.05

Jeg sidder her med en ganske ny mail, som jeg har fået tilsendt fra Human Rights Watch, hvor man siger, at den russiske regering insisterer på, at Tjetjenien er ved at komme til en normal situation, og derfor afviser den at lave en national kommission til at undersøge anklager mod alvorlige misbrug af de russiske tropper mod de tjetjenske civile. De afviser det.

Så som sagt vil jeg også gøre det spørgsmål, som hr. Søren Søndergaard stillede, om opfordring til at lave den her undersøgelse, til mit. Den står lige som meget ved magt, som den har gjort hele tiden.

(Kort bemærkning).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Jeg kan kun give nogle faktuelle oplysninger. Jeg vil ikke tvinges til at forsvare Ruslands optræden i Tjetjenien her. Det er selvfølgelig fuldstændig uacceptabelt, hvad Rusland foretager sig i Tjetjenien. Human Rights Watch's rapporter fra januar eller var det februar var også rystende læsning.

Man skal bare vurdere, hvordan man fremmer processen bedst. Det er det, vi gør, og der er det, jeg siger, at der er sket ting siden sidste sommer, som giver håb om, at man bedre kan få fremmet Tjetjeniens udvikling ved at presse på for de politiske løsninger, som jeg nævnte lige før, som er nye og alle sammen kommet i år.

Hvad angår klagesagerne, er der ifølge den russiske præsidents repræsentant for menneskerettigheder i Tjetjenien, Kalamenov, modtaget omkring 4.000 klager over de føderale tropper – og de opfører sig uacceptabelt – 393 sager er blevet åbnet, som vedrører disse føderale troppers overgreb mod civile. Kun et lille antal af disse sager har ført til retsforfølgning og domsfældelse, og det er for småt. En stor del af sagerne er blevet henlagt med den begrundelse, at der var tvivl om den skyldiges identitet, eller fordi der manglede vidner. Det vil sige, at det var retssikkerhedsaspektet, man påberåbte sig dér.

Men den udenlandske presse og ikke mindst Europarådets indsats har ført til en noget større russisk åbenhed omkring disse undersøgelser. Retsvæsenet i Tjetjenien er blevet styrket. Der er trods alt taget begrænsede skridt til sikring af vidneudsagn.

Det er altså helt tydeligt, at vi må fastholde de russiske myndigheder på denne kurs. For de skal selvfølgelig retsforfølges. De er ikke blevet droppet. Men spørgsmålet er: Hvordan fremmer vi både et opgør med overgrebene og den politiske løsning på Tjetjenien?

Der mener jeg faktisk, at vi skal fastholde kritikken, fastholde de ting, vi siger her, og også gøre det i FN's Menneskerettighedskommission, som også har den opfattelse, at der ikke skal lægges sag an; at fastholde dem på det spor er det rigtige.

Formanden:

Hr. Søren Søndergaard for en kort bemærkning til ministeren. Jeg ved ikke, om jeg skal være flink og indrømme tre korte bemærkninger også til ministre. Nu får de foreløbig anden korte bemærkning.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Det synes jeg da bestemt. Det er jo en vigtig diskussion.

Jeg synes, at ministeren skulle prøve at se på det brev, som tidligere udenrigsminister hr. Mogens Lykketoft sendte til bl.a. hr. Per Stig Møller.

Det brev er dateret den 30. juni 2001, og det indeholder bl.a. en passage om, hvordan man nu kan konstatere, at ikke mindre end 538 klager er under behandling.

Konstateringen er altså, at der så ikke rigtig er sket noget med dem, nogle er sendt videre og det ene og det andet. Og hvis man laver en opgørelse over de sager, kan man konstatere, at det ikke har ført til noget.

Nu meddeler ministeren så, at ud af 4.000 nye klager er 10 pct. åbnet, og en lille del af dem har ført til noget. Jamen er det ikke det bedste argument for, at der er behov for nogle uden for det russiske retssystem, der skal se på det her? Jeg synes, ministeren giver en strålende argumentation for, hvorfor det er utrolig vigtigt.

Så vil jeg godt bede ministeren bekræfte, at det citat, jeg kom med – det sidste citat fra Europarådets forsamling, anbefaling 1548 – konstaterer, at der stadig væk foregår krænkelse af menneskerettighederne i Tjetjenien, og at der stadig foregår brud på den europæiske menneskerettighedskonvention, og det er vel den, domstolen skal undersøge brud på.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg tror bestemt ikke, at udenrigsministeren undervurderer, hvad der foregår i Tjetjenien. Det kender jeg ham godt nok til. Derfor er det faktisk ret rystende, at man med den viden, man har om, hvad der faktisk foregår, alligevel anbringer sig i en position, hvor man altså ikke kan sige ret meget andet end fy, fy skamme, og nu skal man nok snakke med dem på den ene side, for vi har jo stadig væk ikke fået svar på, hvorfor udenrigsministeren ikke ville snakke med den anden side, som var på besøg her for nylig, og som trods alt altså er så legitim, som det kan være i den givne situation.

Kl. 11.10

Så vil jeg da godt spørge, om ministeren vil bekræfte også her, at russerne afviser at have FN-observatører. Det vil sige, at man ikke vil være med til det, på trods af at der har været vedtagelser om, at sådan noget skal ske. Det vil sige, at hele arrogancen over for den folkeret, som er det bedste, der er sket i verden siden Anden Verdenskrig, kan russerne tillade sig fuldstændig at se bort fra, og deres hårdeste kritikere bliver stiltfærdige samtalepartnere, når de kommer i regering.

Formanden:

Så er der en kort bemærkning fra hr. Søren Søndergaard til fru Hanne Severinsen – hvis jeg har forstået det rigtigt.

Nu er det en kort bemærkning til fru Hanne Severinsen.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg vil godt undskylde til formanden, at jeg ikke sagde det klart, men det var, fordi jeg havde forventet, at ministeren ville gå op og svare på de spørgsmål, der blev stillet til ministeren under det her punkt, for jeg syntes, at det var nogle gode spørgsmål. Men det kan være, vi får dem senere, det håber jeg bestemt.

Så vil jeg spørge fru Hanne Severinsen, om ikke fru Hanne Severinsen vil bekræfte, at de forbrydelser, som vi forholdt os til, da vi skrev brevet i slutningen af maj 2001, stadig væk er begået. De er ikke forsvundet, ved at der er gået 1 år siden da. De er stadig væk blevet begået, og stort set ingen af dem er blevet efterforsket til en afgørelse. Langt de fleste af dem er blevet henlagt eller er blevet sat ind i et eller andet system, hvor de bare ligger, hvor der ikke sker nogen som helst ting med dem.

Er det i virkeligheden ikke det bedste argument for, at vi skal fastholde det, vi sagde, da vi skrev vores brev til den daværende udenrigsminister sidste år?

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Langt de fleste forbrydelser er ikke blevet efterforsket, og det, der må være vores fælles mål, er, at de bliver efterforsket. Realpolitisk er det både i Europarådet og andre steder sådan, at vi i øjeblikket tror mest på, at det skal være et russisk retsopgør. Og der er jo også folk i Dumaen, som mener det samme, og det er de kræfter, vi skal arbejde sammen med.

Hvad angår den tjetjenske udenrigsminister, kan man jo dårligt sige, han er legitim, når landet ikke er en selvstændig stat. Derimod vil jeg stadig holde på, at Maskhadov er legitim, for han er folkevalgt.

Og så vil jeg benytte lejligheden til, for der var rødt sidste gang, på Venstres, Socialdemokratiets, De Konservatives og De Radikales vegne at fremsætte følgende:

Forslag til vedtagelse

»Folketinget henviser til vedtagelsen om konflikten i Tjetjenien nr. V 120 af 17. maj 2001 og udtrykker sin stærke bekymring over de fortsatte alvorlige overgreb og voldshandlinger mod den tjetjenske befolkning fra begge sider i konflikten.

Folketinget opfordrer regeringen til, bl.a. under det kommende danske EU-formandskab, at udnytte de nye muligheder for samarbejde med Rusland efter den 11. september 2001 og til direkte og gennem det internationale samfund at søge at fremme, at de russiske myndigheder respekterer menneskerettigheder og humanitære principper i Tjetjenien og sammen med den repræsentative del af den tjetjenske side, som tager afstand fra terrorisme, tilvejebringer en politisk løsning på konflikten.«

(Forslag til vedtagelse nr. V 34).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag til vedtagelse: (*Se foran*). Også dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Jeg forstår, at der er to spørgsmål, som man gerne vil have svar på.

Det første er hr. Søren Søndergaards fra europarådsteksten. Den kan jeg da bekræfte. Det svarer jo også til det, jeg står og siger.

Kl. 11.15

Det andet er spørgsmålet om, hvorfor jeg ikke ville mødes med den såkaldte udenrigsminister fra Tjetjenien, Akhmadov, da han var her i midten af marts, som fru Margrete Auken stillede et spørgsmål om.

Det ville forudsætte, at Danmark sagde, at Rusland består af to dele, Rusland og Tjetjenien, for så har man to udenrigsministre.

Jo, det er præcis det, der er sagen. Statsretligt set anerkender ingen lande, at Tjetjenien er et selvstændigt land, og når hr. Akhmadov udtrykkeligt beder om et møde i egenskab af udenrigsminister, så ville jeg ved at imødekomme hans ønske om at møde ham som udenrigsminister – altså ham som udenrigsminister – have sagt, at Den Russiske Føderation har to udenrigsministre. Det kan man naturligvis ikke. Der er der altså et klaver, der spiller. Det vil sige, at man har ønsket på den måde at bruge Danmark til at kortslutte en politisk proces.

Vi kan ikke løse Tjetjeniens problem ved pludselig at lade, som om det er løst. Derfor er der altså nogle spilleregler, og derfor har han heller ikke været modtaget i nogen europæisk hovedstad. Så hvis man kalder sig udenrigsminister, så skal man altså også være udenrigsminister, hvis man vil modtages som udenrigsminister. Det kan han ikke være, før man har fået løst Tjetjeniens status. Det er jo det, forfatningskommissionen drejer sig om, og som dette års arbejde skal dreje sig om, og det skal løses hurtigst muligt. Så det er svaret på det.

Hvis jeg havde modtaget ham som udenrigsminister, havde jeg sagt, at Den Russiske Føderation har to udenrigsministre, og fru Margrete Auken vil nok også bekræfte, at Den Russiske Føderation ikke kan have to udenrigsministre. Han kunne måske have ladet være med at kalde sig udenrigsminister, men det gjorde han ikke.

Formanden:

Hr. Søren Søndergaard, en kort bemærkning til fru Hanne Severinsen.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg har lidt vanskeligt ved helt at gennemskue, hvem jeg taler til, men angående det forslag til vedtagelse, som fru Hanne Severinsen har lagt frem, synes jeg, det er forbløffende.

Jeg forstår godt, hvorfor Socialdemokratiet og De Radikale kan bakke op om det forslag til vedtagelse, men jeg synes, det er forbløffende, at vi har en udenrigsminister og en repræsentant for Venstre, som har brugt al deres tid på at forklare om de enorme ændringer, der er sket siden sidst, vi diskuterede Tjetjenien, og som kommer her og fremsætter et forslag til vedtagelse, der sådan set grundlæggende set bare henviser til det forslag til vedtagelse, der blev vedtaget, før alle de her enorme ændringer skete. Det er forbløffende, det er dybt forbløffende.

Den eneste flig af en ændring, der bliver nævnt i dette forslag til vedtagelse, er spørgsmålet om 11. september, som dybest set jo ikke har så meget med Tjetjenien og forholdene i Tjetjenien og retsforfølgelsen at gøre. Det er jo ikke omkring 11. september, vi skal rejse sag ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Så kunne fru Hanne Severinsen ikke forklare mig, hvordan de ting, der for mig fremstår som totale paradokser og modsætninger, dog hænger sammen i fru Hanne Severinsens og forslagsstillernes hoveder?

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Det er jo ærgerligt, at man ikke lige kunne klare det med en telefon, sådan at han lige fik ændret titel. Jo, det ville det garanteret, sådan ser verden jo heller ikke ud, for det er jo vigtigt at få samtalen til at foregå, men lad så den sag være.

Jeg vil godt i forlængelse af hr. Søren Søndergaard sige til fru Hanne Severinsens ros – vi må se, om hun vil tage den – at jeg i og for sig ikke synes, at hun har stået her og bildt os ind, at der er sket så meget siden sidst. Det må man nu sige til hendes ros. Her bærer man skammen med mere åben, flot pande end ved at prøve at bortforklare.

Derfor kan jeg heller ikke helt forstå, at udenrigsministeren egentlig vil anerkende den der vedtagelse. Jeg vil da godt spørge, om den er forhandlet, for der bliver altså udtrykkeligt kun henvist til det, som var forudsætningerne dengang, og som jo ikke har ændret sig, og som fortsætter i øjeblikket.

Og så vil jeg godt spørge fru Hanne Severinsen, om hun mener, at Rusland skal have lov til, uden at man gør ret meget andet end at tale pænt til dem eller strengt til dem, at afvise f.eks. hele FN-monitoreringen, at afvise, at der kan følges med i sagerne på en sådan måde, at vi er i en proces, som er Europarådet værdig.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Det, der først og fremmest er ændret, er vurderingen af, hvad der gavner det tjetjenske folk mest, og det er også vurderingen af, hvad der ville ske på nuværende tidspunkt, hvis man begyndte med en retssag på et tidspunkt, hvor russerne selv påstår – jeg indrømmer, det er min sandten ikke noget at prale af, så langt de er kommet – at det er noget, de vil selv.

Det synes jeg vil være vigtigt. Det er nu muligt at få gjort en indsats.

Kl. 11.20

Og med hensyn til observatører tror jeg, det bliver afsindig vigtigt, hvis man skal have nogle valg, der er bare nogenlunde frie til den tid, at det i høj grad bliver en OSCE- og europarådsopgave.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

To spørgsmål til fru Hanne Severinsen:

Russerne påstår – jeg tror faktisk, at fru Hanne Severinsen brugte ordet »påstår« – at de nu

vil retsforfølge dem, der er ansvarlige for forbrydelser. Det har de så ikke gjort, mange sager er blevet henlagt osv. Men jeg vil godt spørge om en ting: Påstod russerne ikke nøjagtig det samme i maj sidste år? Var der ikke nøjagtig den samme påstand? Var der ikke nøjagtig den samme liste af sager, som nu var blevet åbnet, bl.a. den omtalte masse myrderier, og hvor resultatet af de undersøgelser førte til intet?

For det andet: Fru Hanne Severinsen bruger det argument, at det er en vurdering af, hvad der gavner tjenestene mest. Men jeg kan ikke forstå, hvorfor det gavner tjenestene mindre i dag, at de forbrydelser, der skete – lad os bare tage dem, der skete før 2001 – bliver undersøgt af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Hvorfor gavner det tjenestene mindre? Det er i hvert fald ikke et synspunkt, som jeg har hørt tjenestenes repræsentanter give udtryk for. Så hvem er det, der anlægger den vurdering, at det vil gavne mindre? Hvordan vil det i fru Hanne Severinsens optik gå ud over tjenestene, at man anlægger den sag?

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Der er bevægelse i Rusland, og Rusland har brug for en eller anden måde at komme ud af den her sag på uden at tabe ansigt. Og jeg er bange for, at hvis vi i den her situation anlægger en sag, går sagen i baglås.

Det er rigtigt, at russerne ikke er kommet særlig langt, men de er i hvert fald kommet så langt, at de anerkender, at det er noget, de skal til at gøre. De rapporterer med jævne mellemrum til os, hvor mange sager der nu er blevet anlagt. Det vil sige, at intentionen er der.

Jeg synes, det bedste, der kan ske, er, at russerne selv og Dumaen får anlagt de sager, sådan at det bliver et egentligt russisk retsopgør om russiske overgreb på deres egne borgere, som det jo er i øjeblikket.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Så vidt jeg kan høre, lyder fru Hanne Severinsen nu næsten fuldstændig som en socialdemokratisk udenrigsminister.

Jeg skal nok lade være at læse det brev op, som hr. Mogens Lykketoft, altså den daværende udenrigsminister, skrev til fru Hanne Severinsen, men hun må have læst godt på lektien, for hun kan det nærmest udenad: Der er bevægelse i tingene, vi skal passe på, det er jo en god måde,

vi fortsætter, vi tager det stilfærdigt, de er jo i gang, der er jo nogen, der lytter, osv.

Alt det var tilfældet sidste gang, og da var der heldigvis en god, klar linje om, at der skal andre ting til, fordi myrderierne fortsætter, folkekræbet fortsætter.

Jeg synes, det der med at få opklaret gamle sager er utrolig vigtigt for, at man kan komme videre i en proces, og det mener jeg da egentlig også at både fru Hanne Severinsen og udenrigsministeren mener. Men der er altså også den proces, der sker i øjeblikket, hvor der skal tages affære. Derfor er den der – undskyld – socialdemokratiske udenrigsministertone for beskeden. Det mente man før, og jeg kan ikke se, at der er noget, der har ændret sig ret meget, andet end at der er kommet nye navne på ministerposter og regeringsbænke.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Nu kunne man jo godt have forudset, at der var kommet en debat i Folketinget før regeringsskiftet, den var faktisk annonceret. Og jeg vil gerne sige, at uanset regeringsskiftet ville jeg have sagt det samme.

Kl. 11.25

Jeg blev i løbet af sommeren klar over ved at have prøvet mig frem i Europarådet blandt de forskellige politiske partier i de forskellige lande, at der ikke var stemning for det. Hr. Lykketoft prøvede også. Han kunne ikke få det igen.

Når man ser på den anden option, nemlig at man presser russerne til selv at få lavet det retsopgør, så tror jeg, det vigtigste er, at det retsopgør kommer, og at det stadige pres på Rusland bliver ved med at være der, men at man gør det på en sådan måde, at man vurderer, at man kan få russerne i tale, at de ikke vender på en tallerken og pludselig fjerner sig fra den forholdsvis forhandlingsvenlige position, som de i den senere tid har været i.

Formanden:

Hr. Jeppe Kofod som ordfører.

Jeppe Kofod (S):

Konflikten i Tjetjenien og Ruslands rolle i den sammenhæng er flere gange og med meget, meget god grund blevet drøftet her i Folketinget, senest i maj 2001, hvor også Folketinget vedtog forslag til vedtagelse nr. V 120.

Konflikten mellem Rusland og Tjetjenien, der for alvor eskalerede i midten af 1990'erne, har medført fuldstændig uacceptabel lidelse og overgreb på den tjetjenske civilbefolkning. Human Rights Watch, som det er blevet nævnt, og FN's Menneskerettighedskommission har flere gange påpeget undertrykkelse af menneskerettigheder i Tjetjenien og f.eks. dokumenteret, at alene i 2001 forsvandt over 100 civile ud i den blå luft ud over de endnu flere, som er fundet dræbt.

Selv om Rusland bestemt har ret til at bekæmpe og fordømme terrorisme i alle dens former, og selv om Danmark og EU ikke sætter spørgsmålstegn ved Ruslands territoriale integritet, er den måde fuldstændig ude af proportioner, hvorpå Rusland håndterer konflikten i Tjetjenien, ikke kun i forhold til brud på politiske aftaler, men også den humanitære situation har de russiske myndigheder et klart ansvar for.

Ikke mindst efter den 11. septembers terrorangreb og den globale koalition mod terrorisme er det vigtigt, at man ikke stempler uskyldige som terrorister, foretager overgreb i navn af bekæmpelse af terrorisme eller bruger dette som undskyldning for at tilsidesætte humanitære og menneskeretlige principper.

Socialdemokratiet fordømmer den uforholdsmæssige magtanvendelse, vi har været vidne til. Vi opfordrer stærkt de russiske myndigheder til at overholde menneskerettighederne, stille de ansvarlige for menneskerettighedskrænkelserne til ansvar, men også skabe sikre forhold for civilbefolkningen og ikke mindst også de internationale nødhjælpsorganisationer, hvis forhold også er vanskelige.

Vi tager med andre ord dyb afstand fra den russiske krigsførelse i Tjetjenien, der er et klokkeklart brud på de mest elementære og grundlæggende principper, som Rusland har forpligtet sig til bl.a. i FN, Europarådet og OSCE-sammenhænge.

Men forespørgslen i dag handler jo mest af alt om, hvorvidt udenrigsministeren, hr. Per Stig Møller, har én position, når han er i opposition, og en anden, når han er i regering, og vi vil trykt overlade til udenrigsministeren at forklare det forhold.

Socialdemokratiet støtter det fremsatte forslag til vedtagelse, der ligger helt på linje med den politik i forhold til Rusland- og Tjetjenienkonflikten, som vi også stod for, da vi var i regering. Og vi vil også gerne understrege, som det også blev nævnt af fru Hanne Severinsen, at for-

henværende udenrigsminister hr. Mogens Lyketoft også har forsøgt at høre i EU's ministerråd tilbage i juni måned sidste år, hvorvidt der var stemning for at rejse en sag mod Rusland, og det var der desværre ikke.

Derfor mener vi, at den linje, som man har lagt i denne sag, er en god linje, og den må vi fortsætte, og vi skal vedholdende, vil jeg gerne understrege, kræve igen og igen og understrege nødvendigheden af, at man får et konsekvent retligt opgør med alle krænkelser af menneskerettigheder i Tjetjenien. Det er fuldstændig korrekt, som det blev sagt, at de krænkelser af menneskerettigheder, der er foregået tidligere, selvfølgelig også skal for domstolene. Det er klart. Det vil vi gerne være med til at sikre sker.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg skal ikke gå ind i en længere polemik med den socialdemokratiske ordfører, for det synspunkt, som den socialdemokratiske ordfører giver udtryk for, er også det synspunkt, som Socialdemokratiet og den daværende udenrigsminister gav udtryk for, da vi diskuterede det sidst. Da var jeg uenig i det. Det er jeg stadig væk, men det er jo sådan, det er.

Men jeg kunne godt tænke mig at spørge om, hvad det er, der gør, at Socialdemokratiet synes, at det er problem at bruge den domstol i Europarådet, som vi i fællesskab har skabt, i forhold til alle de sager, som ikke kan komme længere i det russiske retssystem. Det, der jo er sket, er, at der er lavet en masse klager. Langt de fleste klager er overhovedet ikke behandlet. Så er der nogle få sager, der er taget op, og en lille del af dem, der er taget op, har ført til domfældelse. Men mange er jo blevet henlagt og kan ikke komme videre.

Kl. 11.30

Hvilke muligheder eksisterer der andet end præcis, at f.eks. et land som Danmark siger: Lad os få Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol til at kigge på de ting?

(Kort bemærkning).

Jeppé Kofod (S):

Til hr. Søren Søndergaard vil jeg gerne sige tak for spørgsmålet. Jeg vil sige til hr. Søren Søndergaard, at uanset at vi kan være uenige i nogle af midlerne i forhold til tilgangen til konflikten i Tjetjenien, så er vi fuldstændig enige om målene. Og der må man nok også bare konstatere, som jeg også nævnte i min ordførertale, at det

heller ikke har været muligt at få andre EU-lande med på at rejse en sag mod Rusland i denne sammenhæng her. Det synes jeg er vigtigt at få oplyst Folketinget om.

Derfor vil vi konsekvent og vedvarende understrege, at Rusland har forpligtet sig til de principper, som de støtter i Europarådet, i OSCE-sammenhænge, i FN-sammenhænge. Vi understreger nødvendigheden af et konsekvent retligt opgør med alle krænkelser af menneskerettighederne i Tjetjenien.

Det vil vi presse på for i alle relevante sammenhænge, men vi er uenige om måden, hvorpå det kan sikres, og det må vi så bare konstatere. Og derfor kan jeg ikke svare nærmere på hr. Søren Søndergaards spørgsmål.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Hvis vi så havde foreslået, at Danmark skulle gå i krig med Rusland eller sådan noget. Det er jo ikke det, vi foreslår. Vi foreslår, at et af de midler, som vi har været stolte af, bliver brugt i en situation, hvor vi står over for noget, som sandsynligvis senere hen vil blive beskrevet som folkedrab. Og der beder vi om, at man bruger de metoder. Og den undskyldning med, at de andre jo heller ikke vil, er den ulykkelighed, der lægger sig ned over verden i øjeblikket, som vi ser det i Mellemøsten. Frygteligt er det også der, at folkeretten skal tilsidesættes, fordi den ikke er bekvem.

Nu skal vi høre Socialdemokraterne gå op og sige: Vi er bare uenige i metoderne. Og den metode, der foreslås, er den civiliserede, retlige metode, som vi i fællesskab har vedtaget, man bruger i sådan nogle situationer som denne her, og hvor Rusland har mulighed for også at forsvare sig, og hvor de har en mulighed for at føre en retssag om de her sager.

Jeg forstår sådan set godt, at Socialdemokraterne alligevel synes, at de andre skal have fornøjelsen af at være dem, der har skiftet mening, så Socialdemokraterne bliver ved med at sige sådanne skandaløse ting, men derfor skal de jo ikke slippe for at stå til regnskab for dem. Hvorfor er domstolen et middel, som ikke bør bruges i en situation, hvor vi står over for noget, der sandsynligvis er folkedrab?

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

To spørgsmål til hr. Jeppe Kofod, foranlediget af hr. Jeppe Kofods besvarelse. For det første: Hvorfor skulle der andre med end Danmark til

at rejse den klage? Hr. Jeppe Kofod fremstiller det næsten, som om det var en betingelse for at rejse en klage ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, at EU-landene af alle – de udgør jo kun en ganske lille del af Europarådet – skulle være med til at rejse den klage. Det er da helt ligegyldigt.

Danmark kan rejse den klage selv, hvis vi synes, det er vigtigt. Så medmindre vi har deporeret vores udenrigspolitik i Bruxelles, så kunne Danmark jo altså gøre det. Det var det første spørgsmål.

Det andet spørgsmål er: Det middel, som vi snakker om her, at rejse en klage ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, har vi jo brugt i en række andre sammenhænge, f.eks. over for Tyrkiet. Hvorfor er det specielt i forhold til Rusland, at det ikke kan bruges? Eller er det mere generelt, at Socialdemokratiet mener, at det at rejse statsklager ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol ikke er et anvendeligt middel?

(Kort bemærkning).

Jeppe Kofod (S):

Både til fru Margrete Auken og hr. Søren Søndergaard vil jeg gerne understrege, at det er sådan en underlig situation, når man ser ordførerne påkalde sig, at de kæmper mere for menneskerettigheder og demokrati. Det er i hvert fald det, der lidt ligger i fru Margrete Aukens kommentar til det, jeg sagde før. Det vil vi simpelt hen ikke have sat på os. Det, det handler om i det her, er, hvordan vi bedst sikrer civilbefolkningen i Tjetjenien, der har været udsat for nogle modbydelige overgreb. Det er det, det handler om.

Og når jeg nævnte, og det er et svar til begge, at der ikke var stemning for det i andre europæiske lande – nu kom jeg til at nævne EU-landene, og jeg beklager meget, at lige præcis EU-landene blev nævnt – så er det vigtigt, at vi i fællesskab prøver at presse Rusland, sikrer, at der kommer det her retsopgør, sikrer, at alle krænkelser af menneskerettigheder bliver undersøgt og efterforsket osv., det er det, der er vores mål, og der kan vi så være uenige om midlerne. Det er det, som vi debatterer her i dag.

Kl. 11.35

Men jeg vil bare sige: Vi har den samme holdning, som da vi var i regering. Vi synes, at den linje, der er lagt, er fornuftig. Men det er ikke ensbetydende med, vil jeg gerne understrege, at vi på nogen som helst måde sympatiserer med

de russiske overgreb eller på nogen som helst måde vil retfærdiggøre nogen som helst menneskerettighedskrænkelser. Det er en fordrejning af sandheden, som fru Margrete Auken her fremstiller. Det er jeg ked af.

Der kan være forskellige vurderinger, det må man respektere. Det er en seriøs debat. Vi har bare forskellige vurderinger, og det er det svar, jeg vil give til fru Margrete Auken og hr. Søren Søndergaard. Jeg håber, at det er acceptabelt, og så må regeringen forklare sig i forhold til, hvorfor man har ændret holdning, fra man var i opposition, til man er i regering.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg har minsandten ikke sagt, at Socialdemokraterne ikke mente, at det var slemt, hvad der foregik. Hør nu efter! Det har jeg ikke sagt. Alle er enige om, at det er slemt. Hvis der så er nogle, der holder op med at sige, at det er slemt, så kunne jeg ligesom bedre forstå, at man ikke vil gøre noget seriøst ved det. For problemet er, at det, vi godt ved, der sker indtil videre, er, at der jo ikke sker noget seriøst.

Altså russerne kan tage det med ro. Russerne kommer ikke i nogen klemt situation på grund af det her. Det er sandelig ikke, fordi jeg tror, at nogen herinde accepterer, hvad der foregår. Men det er, fordi de midler, der er til rådighed, altså civiliserede midler, ikke bliver brugt. Og mig bekendt har Socialdemokraterne i Europarådet stemt for, at de skulle bruges.

Og hvorfor skal de ord, man bruger i Europarådet – nu står jeg lige og kommer til at kigge ned på nogle andre, der har været med, men jeg tror sådan set, at de har stemt for, at de ord skulle bruges – ikke gælde her? Hvorfor har man forskellige slags sprog?

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg er fuldstændig enig med hr. Jeppe Kofod i, at det, vi diskuterer, er midlerne. Men så må hr. Jeppe Kofod gå ind i diskussionen og forklare os, hvorfor det middel, der hedder Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, er dårligt. Hr. Jeppe Kofod er endnu ikke nået frem til, hvad det er, der gør, at den institution, som vi har lavet i fællesskab lige præcis for at tjekke, at menneskerettighederne blev overholdt, skal vi ikke bruge lige præcis i en situation, hvor Europarådets slår fast, at menneskerettighederne og Den Europæiske Menneskerettighedskommission

ikke bliver overholdt i Tjetjenien. Det forstår jeg ikke. Hr. Jeppe Kofod må argumentere.

Og så vil jeg sige til hr. Jeppe Kofod, at hr. Jeppe Kofod ikke skal beklage, at hr. Jeppe Kofod brugte EU-landene som parameter for, hvem der ville være med til at gøre noget eller ej, for det var jo lige præcis, hvad hr. Mogens Lykkes toft gjorde. Vi bad om, at man undersøgte i Europarådet, hvorefter hr. Mogens Lykkes toft så gik ned i EU og undersøgte. Så det behøver hr. Jeppe Kofod ikke at beklage; det ligger helt i overensstemmelse med den linje, som Socialdemokratiet tidligere har haft på det område.

(Kort bemærkning).

Jeppe Kofod (S):

Jeg vil gerne sige til fru Margrete Auken, at vi jo mener, at vi i alle sammenhænge, hvor Rusland optræder, både bilateralt og multilateralt i Europarådet, i OSCE-sammenhænge, i FN-sammenhænge, skal holde Rusland fast på det ansvar, det har for konflikten i Tjetjenien, holde Rusland fast på de principper, det har forpligtet sig til, og dermed også at der skal ske et konsekvent retligt opgør om alle krænkelser af menneskerettigheder, og at der skal tilvejebringes en politisk løsning på konflikten, som i øvrigt også præsident Putin har udtalt sin støtte til ved flere lejligheder. Det er det ene, jeg gerne vil understrege.

Det andet er til hr. Søren Søndergaard: Altså vi mener også, at Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol er et vigtigt instrument, utrolig vigtigt. Der deler vi fuldstændig hinandens anskuelser. Men det, der er afgørende i den her sag, er, hvordan vi bedst får fremmet civilbefolkningens sag. Hvordan får vi bedst foretaget retsopgøret? Der kan være forskellige vurderinger. Det har vi, og jeg synes, det er meget at vade rundt i det nu på den måde, som hr. Søren Søndergaard gør.

Vi har holdt en konsekvent linje, i øvrigt sammen med mange andre lande. Man har ikke fundet andre lande, som har rejst sagen mod Rusland i denne her sammenhæng, og vi tror på, at den linje, som vi fører, og som den nye regering fortsætter, er den rigtige linje. Det er det, der vil føre til større beskyttelse af civilbefolkningen og forhåbentlig også, at vi får et retsopgør. Vi vil i hvert fald i alle sammenhænge, hvor vi møder Rusland, vedvarende sikre, at det her bliver et tema, vedvarende sikre, at der lægges pres på Rusland, så de lever op til deres egne løfter. Det er afgørende for os.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Rusland afgav jo sådant set de løfter, da det blev optaget i Europarådet. Det, vi stadig væk ikke har fået svar på, er, hvad f.eks. sådan en formulering som, at der skal ske et konsekvent retligt opgør med de ting, der er sket, altså betyder. Hvad nu, hvis det viser sig, at det ikke sker, og at det ikke er det, der foregår?

Og hvis man nu tager en anden situation: retsopgøret i den tidligere Jugoslavien eller Serbien, så siger de også, at de kan det selv. De siger, at de kan det selv. Der har vi sagt nej, at det tror vi ikke på, og det synes jeg er rigtigt, at vi har sagt. Det skal foregå ved den særlige domstol dér.

Men vi har ikke fået hr. Jeppe Kofods forklaring på, hvorfor Domstolen ikke må bruges til det, den er beregnet til, i en situation, som er så oplagt. Jeg forstår, at på det sidste punkt er hr. Jeppe Kofod jo fuldstændig enig med hr. Søren Søndergaard og mig i, at det er en situation, der er fuldstændig oplagt. Men hvorfor er det så ikke et relevant middel? Om man stemmer for det i andre sammenhænge, har jeg heller ikke fået svar på. Hvad er det for et frikort, man giver sig selv: at man kan stemme for det ene sted og stemme imod det andet sted?

(Kort bemærkning).

Jeppe Kofod (S):

Jeg vil igen understrege i mit svar til fru Margrete Auken, at Socialdemokratiet mener og har ment, at det bedste middel til at løse en vanskelig konflikt i Tjetjenien er en kritisk dialog med russerne, så langt man overhovedet kan komme.

Det vigtige er jo, at russerne forpligter sig endnu mere til demokrati, til menneskerettigheder, til retsstatsprincipper, som de bl.a. har gjort i FN-regi, i OSCE-regi og europarådsregi. Det er vigtigt. Det er den vej, vi tror, vi skal gå for at sikre også civilbefolkningen, sikre, at menneskerettigheder og demokrati og retsstatsprincipper også er gældende i Tjetjenien.

Men man kan have en forskellig vurdering af, hvornår man skal bruge andre midler for at presse Rusland, og dér har vi så en fundamental forskellig vurdering. Men vi gør det alle sammen ud fra den målsætning at få et konsekvent retsopgør med de menneskerettighedskrænkelser, der er sket i Tjetjenienkonflikten, men også for at sikre, at der kommer en politisk løsning på konflikten, sådan at det, der foregår i øjeblikket, som er fuldstændig uacceptabelt, ikke kan fort-

sætte. Og der er vi helt enige med forespørgerne i, at det er uacceptabelt, hvad der er foregået.

Formanden:

Hr. Peter Skaarup som ordfører.

Peter Skaarup (DF):

Fra Dansk Folkeparti vil vi sige tak til regeringen og udenrigsministeren for en fin redegørelse for problemerne i forhold til Tjetjenien.

Vi synes, det er godt, at Folketinget nu igen får en diskussion af, hvor vi står henne i forhold til de klare krænkelse af almindelig lov og ret, som er foregået i Tjetjenien igennem de seneste mange år.

Vi synes også, at det er rigtigt, at vi her i Folketinget så også reelt følger op med en kritik af de forhold, som fortsat finder sted, men også diskuterer, hvilke midler vi kan bruge, når det gælder spørgsmålet om de krænkelse, der har fundet sted, altså hvad vi kan gøre for at retsforfølge dem, der bl.a. har sørget for, at mange civile er forsvundet. Det har jo ikke bare været militære handlinger eller terrorhandling over for parterne, det har jo også været jagt på civile, mord på civile, der er foregået.

Vi bør her i Folketinget diskutere de midler. Og det er derfor, at også Dansk Folkeparti har syntes, at det var vigtigt, vi fik rejst denne her debat.

Vi synes, der er mange gode formuleringer i det vedtagelsesforslag, som regeringspartierne og Socialdemokratiet og Radikale Venstre er fremkommet med i dag, men vi synes stadig væk, at der er behov for klart at signalere over for Rusland, at man ikke skal finde sig i det.

Vi vurderer nok, at vi igennem mange år har snakket og prøvet at påvirke Rusland med forskellige midler, uden at det rigtig har kunnet lade sig gøre, og nu mener vi, at tålmodigheden må ophøre. Derfor mener vi også, at det vil være relevant at få en sag. Som det har været nævnt tidligere i debatten, er det jo ikke en jagt på et land, men det er en fuldstændig normal ting, at man godt kan forestille sig en sag mod et land af forskellige årsager ved denne her domstol.

Kl. 11.45

Det er jo klart, at både Jeltsin og også Putin har brugt Tjetjenien til at opruste egen befolkning i Rusland, både i forbindelse med valgkamp og også i forbindelse med pressede situationer. Man har måske forsøgt at skabe en ydre fjende for på den måde at holde sammen på det skrantende store område og det store Sovjetuni-

onen, som mere eller mindre er blevet opløst gennem tiden.

Vi synes, det er forkasteligt, at det skal gå ud over civile, at man på den måde prøver at vinde interne magtkampe, vinde valg til Dumaen eller vinde præsidentvalg. Det har været grimt at følge det, der er foregået. Og jeg ved, at der er mange medlemmer af Folketinget, der har fulgt det meget nøje også via Europarådets arbejde, og vi bør fortsat følge det arbejde.

Vi skal også væk fra, at Rusland har en række republikker, mere eller mindre selvstændige i forhold til Rusland, som man kan forfølge, som man betragter som ens baggård eller forgård, hvor man kan gøre, hvad man vil.

Det kan ikke være rigtigt, at Rusland fortsat betragter de baltiske lande som et område, hvor man har hånds- og halsret over, hvad de må, og måske vil være medbestemmende for, om de lande kan optages i NATO.

Det kan ikke være rigtigt, at Rusland i forhold til en række af de andre mere eller mindre selvstændige republikker i området gang på gang bare kan skride til handling, hvis de mener, at der foregår noget, der ikke er efter deres hoved.

Derfor må de krænkelser, der er sket i Tjetjenien, også ophøre. Det vil være et vigtigt signal, vi kan sende her fra Folketingets side, at sige til Rusland: Rusland er Rusland, de øvrige republikker skal I holde jer fra. Vi er altså med på, at der må noget handling til på det her område.

Det, vi hæfter os ved, er jo de civile ofre; at vi gang på gang kan læse om, at der er civile, der forsvinder i Tjetjenien. Vi kan så sent som her den 23. marts 2002 i The Guardian læse om civile, der er forsvundet. Vi kan læse om, at chefanklageren ved krigstribunalet, Carla del Ponte, kritiserer Rusland for, at de ikke vil skride ordentligt ind over for de her ting, og at de ikke vil være med til internationalt at se på, hvad det er, Rusland har bedrevet af uheldige ting.

Det er ærgerligt, at vi ikke for alvor kan gøre noget, men vi må kæmpe videre for at markere over for Rusland, at det her arbejde stopper vi ikke. Vi er fortsat utilfredse med, at Rusland betragter Tjetjenien som sit område, hvor de kan gøre, hvad der passer dem. Det er det signal, vi skal sende her fra Folketingets side.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg kunne ikke lade være med at sidde og undre mig lidt over hr. Peter Skaarups ordførertale.

For det første var der jo en meget hjertelig tak til udenrigsministeren for hans redegørelse, hvorefter man ikke vil støtte det forslag til vedtagelse, som udenrigsministerens parti støtter. Det vil sige, at man altså ikke er enig så langt, at man kan støtte det forslag til vedtagelse, som man i øvrigt var helt enig med ordlyden i.

For det andet undrer det mig, at hr. Peter Skaarup på Dansk Folkepartis vegne går så varmt ind for at rejse en sag ved Menneskerettighedsdomstolen i Strasbourg, for én ting er, at vi har skiftet regering siden sidste gang, vi havde denne her debat, men Dansk Folkeparti har jo fået medlemmer af Folketinget, som klart tager afstand fra hele menneskerettighedsbegrebet og som følge deraf også må kaste mistillid over Menneskerettighedsdomstolen. Hvorfor tror hr. Peter Skaarup på sit partis vegne, at det er så saliggørende at rejse en sag ved Menneskerettighedsdomstolen?

(Kort bemærkning).

Lars Kramer Mikkelsen (S):

Jeg skal også på Socialdemokratiets vegne udtrykke en tilfredshed med, at Dansk Folkeparti nu i så kraftig udstrækning, som det var tilfældet her fra talerstolen, går ind for menneskerettighederne uden for Danmarks grænser.

Jeg vil selvfølgelig spørge, om det også gælder arbejdet for menneskerettigheder i Danmark. Er Dansk Folkeparti nu kommet ind på det rette spor?

(Kort bemærkning).

Peter Skaarup (DF):

Jeg tror da, at alle medlemmer af Folketinget og også Dansk Folkepartis medlemmer går ind for almindelig lov og ret og har respekt for, at den lovgivning, vi har også i Danmark, bliver overholdt af alle. Så det skal være svar på hr. Lars Kramer Mikkelsens spørgsmål. Jeg ved ikke, hvad der måske yderligere kan ligge i det.

Kl. 11.50

Til fru Elisabeth Arnold vil jeg sige, at vi som sagt respekterer almindelig lov og ret, altså at man sørger for, at der selvfølgelig ikke sker mord på civile. Det er der jo ikke nogen der går ind for i Folketinget. Og derfor skal vi selvfølgelig også udtrykke vores utilfredshed med det, der i Tjetjenien er foregået fra russisk side.

Når jeg siger, at vi ikke kan støtte regeringens forslag til vedtagelse, hænger det jo sammen med, at vi som udgangspunkt gerne vil have det vedtaget, som vi selv står bag, altså at der føres

en sag. Men det er klart, at kan det ikke vedtages, er alternativet det, der kommer fra regeringspartierne, Det Radikale Venstre og Socialdemokratiet, hvor der er nogle fornuftige formler, men hvor der mangler nogle midler til for alvor at følge op på situationen.

Det er da klart, at hvis det viser sig, at det forslag til vedtagelse, som Dansk Folkeparti står bag, ikke kan komme igennem, at der ikke er flertal for det, skal vi jo overveje, hvad vi så vil stemme. Og der har vi den holdning, at vi vil støtte regeringens forslag, fordi der er nogle fornuftige holdninger, der klart tilkendegiver, at man tager afstand fra terrorisme, og at man skal sikre en politisk løsning på konflikten i Tjetjenien.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg lagde mærke til, at hr. Peter Skaarup udtrykkeligt sagde: Det drejer sig om at overholde almindelig lov og ret.

Jeg vil gerne spørge hr. Peter Skaarup, om han er opmærksom på, at det her handler om en international forpligtelse, som Danmark har påtaget sig, fordi vi har tiltrådt den europæiske menneskerettighedskonvention. Jeg vil gerne gentage det: Danmark har tiltrådt den europæiske menneskerettighedskonvention, og vi har en international forpligtelse.

Er hr. Peter Skaarup enig i, at Danmark har en international forpligtelse, fordi vi har tiltrådt den europæiske menneskerettighedskonvention?

Peter Skaarup (DF):

Jamen svaret på fru Elisabeth Arnolds spørgsmål er jo, at vi alle sammen her i Folketinget går ind for almindelig lov og ret. Vi skal i hvert enkelt tilfælde vurdere, om vi føler, at det kan lade sig gøre at påvirke tingene i et land, der undertrykker helt basale lovgivningsmæssige spørgsmål, retmæssige spørgsmål for deres befolkninger.

Og vi føler i Dansk Folkeparti, at det er helt afgørende, at hvis vi kritiserer, hvad der foregår i Mellemøsten, hvis vi kritiserer, hvad der foregår i Kina af krænkelser, skal vi selvfølgelig også markant tage afstand fra, hvad der foregår i Rusland. Det tror jeg ikke vi er uenige om.

Derfor er situationen den, at vi mener, at der skal nogle krasse midler til i forhold til de her lande. Danmark skal være langt mere offensiv, når vi prøver at påvirke diplomatisk rundtom-

kring, og det håber vi i øvrigt den nye regering vil være langt mere offensiv i forhold til, end den gamle regering var.

Desværre var det jo sådan under den gamle regering, at en række af de diplomatiske initiativer, vi så på det udenrigspolitiske område, skulle komme fra Norge eller Finland. Hvor var Danmark henne? Vi skal på banen igen, og det her er en god sag at komme på banen med.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg kan konstatere, at hr. Peter Skaarup ikke vil tage ordet menneskerettighedskonvention i sin mund, og jeg går ud fra, at han har fået forbud i sin gruppe mod at sige det her fra talerstolen.

Jeg må derfor konstatere, at Dansk Folkeparti accepterer, at vi har tiltrådt den europæiske menneskerettighedskonvention, at Danmark er internationalt forpligtet, og at vi også er forpligtet af den overvågningsmekanisme, som Danmark dermed er med til at effektuere over for andre lande. Det vil sige: Danmark går med menneskerettighedskonventionens instrumenter ud og overvåger andre lande, og det er Dansk Folkeparti enig i.

(Kort bemærkning).

Lars Kramer Mikkelsen (S):

Der hersker ingen tvivl om, at Socialdemokratiet ønsker en offensiv indsats. Det har den tidligere udenrigsminister stået for, og det står den nuværende udenrigsminister tilsyneladende også for. Men de midler, der skal sættes i anvendelse, er forskellige, og det er jo en politisk holdning, man kan have lov at have.

Kl. 11.55

Det, der er det interessante, synes vi, er at opleve Dansk Folkeparti i en alliance kæmpende for menneskerettigheder uden for Danmarks grænser. Vores søgning er selvfølgelig i den sammenhæng, om man kunne få den holdning til at gennemsyre Dansk Folkepartis politik også på det indenrigspolitiske plan.

(Kort bemærkning).

Peter Skaarup (DF):

Jeg skal ligesom prøve at gætte mig lidt frem til, hvad det er, hr. Lars Kramer Mikkelsen mener. Hr. Lars Kramer Mikkelsen mener måske noget i forhold til flygtningedebatten, udlændingelovgivningen. Jeg har sådan en fornemmelse af, at det måske er det, hr. Lars Kramer Mikkelsen vil ind på.

Menneskerettighedsspørgsmålet er jo interessant dér, for vi føler jo, at det er mange danske statsborgeres menneskerettigheder, der krænkkes, når vi ser en evig tilstrømning af udlændinge, der kommer hertil, hvor der ikke på nogen måde bliver grebet ind over for den trafik. Og det er det, vi håber en ny lovgivning kan medføre.

Det er egentlig også lidt svaret på det, som fru Elisabeth Arnold spørger om. Det er jo svært hundrede procent at definere, hvad menneskerettigheder i alle tilfælde er. Derfor er det også forskellige midler, man bruger i forhold til de forskellige konflikter, de forskellige krænkelses.

Vi anerkender selvfølgelig, at Danmark har undertegnet konventionen, har tilsluttet os den. Vi mener så i modsætning til Det Radikale Venstre, at vi skal bruge et instrument, som her er til rådighed i forhold til klare krænkelses af menneskerettigheder, klare krænkelses af lov og ret i Tjetjenien.

Jeg synes jo, at hvis man ikke her bruger det instrument, som fru Elisabeth Arnold bryster sig af, og som alle i Folketinget er enige om vi har tilsluttet os, må man spørge, hvornår man så skal bruge det.

Det er derfor, jeg ikke rigtig forstår, hvorfor Det Radikale Venstre og fru Elisabeth Arnold er så tilbagelæned i denne sag. Vi hører jo i mange tilfælde, at Det Radikale Venstre er meget i offensiven, når der foregår krænkelses af almindelig lov og ret i en række lande. Det er også udmærket, at man er det i en række tilfælde. Men så skal der også være noget struktur i det, man foretager sig, og så skal man også bruge midlerne, når der kunne skabes et flertal i Folketinget for det.

Det, jeg ikke rigtig forstår, er, hvorfor Det Radikale Venstre ser stort på det. På med vanten.

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KRF):

Jeg synes faktisk, det er ret fantastisk også i den her debat at opleve en ordfører fra Dansk Folkeparti, der i den grad viger uden om at tage stilling til nogle helt fundamentale konventioner, som Danmark har tiltrådt.

I en debat for ikke ret lang tid siden spurgte jeg indtil flere gange fru Pia Kjærsgaard, om Dansk Folkeparti accepterede FN's Menneskerettighedserklæring. Det endte med, jeg ikke fik noget svar på det. Fru Pia Kjærsgaard tav.

Her oplever vi i dag, at hr. Peter Skaarup kan strække sig så langt som til at sige, at Dansk Fol-

keparti anerkender, at Danmark har tiltrådt den europæiske menneskerettighedskonvention. Ja, hvad i alverden skulle hr. Peter Skaarup ellers? Det er jo et faktum.

Hr. Peter Skaarup bedes svare på, om Dansk Folkeparti er enig i, at Danmark har tiltrådt den europæiske menneskerettighedskonvention. Det må dog med alle de debatter, vi har her i Folketinget, være rimelig enkelt at svare klart og præcist på det spørgsmål.

Vi må bare konstatere, at heller ikke hr. Peter Skaarup i dag, lige så vel som hr. Peter Skaarups partileder, fru Pia Kjærsgaard, ikke har villet svare klart på det. Kunne vi dog ikke komme så langt, som at Dansk Folkeparti ikke bare vil anerkende, at vi har tiltrådt den europæiske menneskerettighedskonvention, men også tilsiger, at det er godt, at vi har gjort det, og at vi skal bruge den?

(Kort bemærkning).

Lars Kramer Milkelsen (S):

Lidt i forlængelse af det vil jeg så sig til hr. Peter Skaarup: Nej, sagen er jo, at menneskerettigheder ikke er noget, der sådan kan defineres, alt efter hvilken partifarve man nu har. Menneskerettigheder er noget, vi har tiltrådt i internationale konventioner.

Derfor er det interessant at høre, at der er himmelvid forskel på, hvordan Dansk Folkeparti definerer menneskerettigheder i Tjetjenien – det er så dejlig langt væk, og så er det nemmere at forholde sig til – og hvordan de definerer dem i andre sammenhænge. De skal gælde i Danmark, men de skal tilsyneladende ikke gælde for alle. Derfor synes vi, det er lidt forunderligt at møde Dansk Folkeparti i den her debat.

Kl. 12.00

(Kort bemærkning).

Peter Skaarup (DF):

Jeg må indrømme, at jeg har svært ved at se, hvad det er for nogle menneskerettigheder, der overtrædes i Danmark, som hr. Lars Kramer Milkelsen ligesom prøver at sige her. Hvis det er Dansk Folkeparti, der hentydes til, så overtræder vi bestemt ikke nogen menneskerettigheder. Tværtimod kæmper vi for, at danske statsborgere har gode vilkår her i landet, og dér synes jeg måske, at Socialdemokratiet svigter på afgørende vis.

De ældres menneskerettigheder, når de ikke kan få behandling på et sygehus, når de ikke

kan få ordentlig hjemmehjælp, kunne vi måske tale om blev krænkede, hvis der er nogle, der bliver krænkede, og den diskussion kan vi tage ved den anden lejlighed.

På hr. Jann Sjursens spørgsmål, om Dansk Folkeparti er enig i, at vi har tiltrådt konventionen, er svaret ja. Det synes jeg at jeg sagde som svar til fru Elisabeth Arnold for lidt siden. Det er vi enige i, og derfor skal vi også bruge nogle af de instrumenter, der er i den. Og dér kan jeg forstå på debatten i dag, at hr. Jann Sjursen er med på, at vi her skal bruge det instrument.

Men jeg efterlyser, at Det Radikale Venstre, hvis man ønsker aktiv handling her, så også bruger et af de instrumenter. Det kan jeg se, at de ikke vil, så jeg synes, at der er en meget kraftig dobbeltmoral i det, der bliver sagt her, når de ikke selv er villige til at agere.

Jeg synes stadig væk, at Det Radikale Venstre skal få vanten på og komme i gang med aktiv handling, i stedet for at blive ved med at tro, at man bare med ord kan påvirke situationen.

Formanden:

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.00.

Mødet udsat kl. 12.02

Mødet genoptaget kl. 13.00

Forhandlingen genoptages

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Fru Gitte Seeberg som ordfører.

Gitte Seeberg (KF):

Indledningsvis vil jeg gerne takke udenrigsministeren for hans besvarelse af forespørgslen. Jeg er måske ikke overraskende enig i ministerens betragtninger og konklusioner.

Danmarks forhold til Rusland er godt, og vi mener, at regeringen skal fortsætte og forbedre samarbejdet med de russiske myndigheder. Et sådant samarbejde må indebære en konstruktiv dialog, men også en kritisk dialog om det, som lige præcis denne forespørgsel vedrører, nemlig forholdene i Tjetjenien.

Vi anerkender, at Tjetjenien er en del af Rusland, og vi anerkender også Ruslands ret til at

bekæmpe terrorisme, når terrorister opererer i Tjetjenien. Men vi anerkender ikke russernes ret til voldelig fremfærd mod egne borgere i Tjetjenien og de massive krænkelse af menneskerettighederne, som har og fortsat finder sted i Tjetjenien.

Der meldes fortsat om massive problemer i Tjetjenien, selv om det dog er blevet bedre. De russiske ledere erkender, at en militær løsning ikke er en løsning, kun en politisk løsning kan bane vejen for stabile tilstande. Der er med andre ord sket en ændring af den hidtidige russiske holdning på flere planer, selv om situationen, som jeg også har sagt, stadig er utilfredsstillende, kritisabel og uholdbar.

Vi kan kun håbe på, at udenrigsministeren vil være i stand til at understøtte de positive udviklingstræk, der har vist sig, yderligere under det danske formandskab, selv om vi naturligvis må erkende, at der fortsat er lang vej forude, før man kan øjne en varig, holdbar og retfærdig løsning, som alle parter kan bakke op bag.

De konkrete tegn på en ændring af den hidtidige bastante russiske optræden blev, som nævnt af udenrigsministeren, også registreret af Europarådet under sessionen i januar i år. Heller ikke dér er der længere stemning for, at der tages initiativ til at anlægge sag mod Rusland ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Jeg erkender, at forespørgerne ikke kunne vide dette, da forespørgslen blev anmeldt den 6. december sidste år, men det giver naturligvis ingen mening at gå ind i et sagsanlæg i en situation, hvor udviklingen trods alt går i den rigtige retning. Det ville i den nuværende situation være et tomt slag i luften, som ikke vil gavne nogen, især ikke befolkningen i Tjetjenien.

Der er således ingen tvivl om, at situationen har ændret sig markant siden terrorangrebet den 11. september sidste år. Der er skabt nye dialogmuligheder med Rusland, som vi må udnytte til det yderste, også set i relation til NATO og til EU.

Den humanitære situation i Tjetjenien er meget alvorlig. Der er fortsat et stort antal internt fordrevne, hvad også udenrigsministeren var inde på. Men som det er fremgået af ministerens indlæg, yder vi fra dansk side en betydelig humanitær indsats. Det skal vi fortsætte med og trodse de vanskelige forhold, som nødhjælpen ydes under.

Det Konservative Folkeparti støtter naturligvis, kan jeg afslutningsvis sige, det forslag til vedtagelse, som vi er medforlagsstillere til.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Til den konservative ordfører, fru Gitte Seeberg, vil jeg sige, at på det tidspunkt, da hr. Per Stig Møller fra Det Konservative Folkeparti underskrev et ønske om, at den danske regering skulle anlægge en statssag mod Rusland ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, var det ikke et krav fra Europarådet. Så i spørgsmålet om en statssag mod Rusland har Europarådet ikke ændret holdning. Det er ikke korrekt.

Europarådet har ændret holdning i spørgsmålet om udelukkelse, fratagelse af stemmeretten for Rusland i Europarådet, hvilket er en ganske anden sag. Det var et skridt, man tog, hvor man sprang op, og så faldt man ned igen, fordi man kunne konstatere, at det skridt ikke virkede særlig hensigtsmæssigt.

Jeg vil godt bede den konservative ordfører bekræfte, at det, vi behandler her, ikke er et spørgsmål om at fratage Rusland stemmeretten i Europarådet. Det er ikke et spørgsmål om at isolere Rusland, men det er et spørgsmål om at bruge den institution, nemlig domstolen, som er etableret med det formål at blive brugt.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Når fru Gitte Seeberg siger, at der er sket så mange ting, så må vi, selv om vi jo var hele turen igennem med ministeren, jo så gentage den her og få at vide, hvad det er der er sket.

Kl. 13.05

Jeg vil da godt i den sammenhæng høre, hvad det er for en positiv dialog, man har fået med russerne om Tjetjenien. Jeg tror nok, at russerne vil sige, at de har fået en mere positiv dialog, fordi vi ikke i samme omfang som før generer dem med alle de der væmmelige Tjetjenienting, men det er vel ikke det, at vi ikke sådan går og træder på russerne ved at sige grimme ting om Tjetjenien, fru Gitte Seeberg mener med, at vi er i den positive dialog.

Der er ikke meget, der tyder på, at russerne betragter den 11. september som en opfordring til at få skabt fred i Tjetjenien. De har tværtimod taget den som et alibi for, at nu kan der virkelig massakreres løs i det folkedrab, som vi faktisk synes at man bør indbringe for Menneskerettighedsdomstolen, og som jo altså De Konservative også tidligere i høj grad har ment at man burde indbringe for domstolen.

(Kort bemærkning).

Gitte Seeberg (KF):

Jeg vil egentlig sige det samme, som ordførere før mig i dag har sagt: Jeg synes, det er at drive indenrigspolitisk plat på en meget alvorlig situation.

Jeg synes, at udenrigsministeren meget fornuftigt og meget velunderbygget har argumenteret for, hvorfor den danske regering – og det støtter Det Konservative Folkeparti – ikke mener, at der skal anlægges en sag ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, nemlig fordi der er sket nogle positive ting i forhold til det, der var diskussionsemnet sidste gang, man diskuterede det her i Folketingssalen. Ministeren nævnte tre-fire konkrete argumenter både i sin besvarelse og i de korte bemærkninger.

Alle er enige i – det er vi også i Det Konservative Folkeparti – at situationen i Tjetjenien er meget alvorlig, men man skal vælge mellem forskellige onder. Vi tror, at den tjetjenske befolkning er bedst tjent med, at man fører den politik, som også den danske regering lægger op til.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg håber, at det der med, at vi driver indenrigspolitik, var en fortalelse. Nu fulgte jeg ikke debatten, der var her i juni, men jeg håber da ikke, at den daværende udenrigsminister, hr. Mogens Lykketoft, beskyldte hr. Per Stig Møller, den daværende ikkeudenrigsminister, hr. Per Stig Møller, for at bedrive indenrigspolitik. Jeg håber ikke, at den beskyldning faldt.

Jeg synes, at det er så ufatteligt skamfuldt, hvis man tager en sag som det, der sker i Tjetjenien, alvorligt, og så prøver at lade alt, der kan genere én, være plat. Man lader pludselig det, at man bliver bedt om at stå ved, hvad man har sagt i sin tid, blive til plat, fordi man bliver stillet spørgsmålet, om der er sket andet, end at vi har fået en ny regering. Vi bliver ved med at prøve at drive på, at vi ikke tror på, at det kan være det eneste, der seriøst er sket i forhold til denne sag.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg kan jo ikke forhindre fru Gitte Seeberg og Det Konservative Folkeparti i at opfatte det, at vi ønsker, at Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol skal bruges i forhold til de menneskerettighedskrænkelser, som Europarådet stadig væk i sin seneste udtalelse har slået fast finder

sted, som politisk plad, som indenrigspolitisk drilleri. Det kan jeg ikke gøre noget ved.

Når jeg tog ordet, var det, fordi fru Gitte Seeberg i sin tale sagde, at Europarådet havde ændret holdning i spørgsmålet om at lave en statsklage mod Rusland, altså en sag ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Det har Europarådet ikke. Europarådet har ikke ændret opfattelse i den sag.

Europarådet har heller ikke ændret opfattelse i spørgsmålet om, hvorvidt der foregår menneskerettighedskrænkelser i Tjetjenien. Det mener Europarådet stadig væk at der gør. Det eneste sted, hvor Europarådet har ændret opfattelse, er i spørgsmålet om, hvorvidt man skal fratage Rusland stemmeretten. Det er det eneste sted, man har ændret opfattelse.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Også jeg studsede lidt over det udtryk, fru Gitte Seeberg brugte for et øjeblik siden, hvor hun sagde, at man ikke skulle bruge denne her sag til at drive politisk plad.

Kl. 13.10

Jeg synes altså, det er lige lovlig skrappt at anlage de personer, der holder fast ved de standpunkter, de havde for 1 år siden, for at drive politisk plad, hvorimod det parti, der har skiftet holdning, nemlig Det Konservative Folkeparti, ikke udøver det. Det vil jeg godt lige have forklaret lidt.

(Kort bemærkning).

Gitte Seeberg (KF):

Jamen jeg skal da blot henvise til det, jeg tidligere sagde, og som jeg også sagde i mit ordførerindlæg, at situationen har ændret sig det sidste år og siden den nuværende udenrigsminister var medunderskriver på det brev, som bliver nævnt. Det har jeg redegjort for, det har ministeren redegjort for i sit indlæg, og det er baggrunden for, at vi nu ikke mener, at Danmark skal anlægge en sag.

Vi følger sådan set også bare den linje, som andre lande også har. Vi mener, det bedste er at indgå en konstruktiv, men kritisk dialog med russerne. Det tror vi vil tjene den tjetjenske befolkning bedst.

(Kort bemærkning).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Det er mere af hensyn til klarhed for debatten, når man bliver ved med at tale om Europarådets beslutning, som om der ikke er sket ændringer.

Jeg står her med Europarådets seneste beslutning. Her står i stk. 25:

Forsamlingen anerkender imidlertid, at om end det går frustrerende langsomt, så er der trods alt foretaget et vist fremskridt – nu står jeg her og oversætter fra teksten. Forsamlingen bemærker, at dette er resultatet af de positive holdningsforandringer, som nu kan identificeres i Den Russiske Føderation, hvad angår måden at behandle denne konflikt på. Forsamlingen tror derfor, at det er ved at styrke positionen hos dem inden for Den Russiske Føderation, som advokerer for og arbejder for sådanne ændringer, at Europarådet kan give sit mest effektive bidrag. Forsamlingen forstår, at den position, som disse, der advokerer for politiske løsninger, har, bringer et meget stort commitment, beslutningsdygtighed, mod og styrke, men Forsamlingen er overbevist om, at en hvilken som helst anden vej ville være en svækkelse af ansvarligheden.

Det er stk. 25, og det svarer til det, fru Gitte Seeberg har sagt.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Og det ændrer absolut intet ved den kendsgerning, at de menneskerettighedskrænkelser, som blev gennemført, før vi underskrev det brev i maj 2001, selvfølgelig ikke er gjort ugjorte, det kan de jo ikke, men de er heller ikke efterforsket, de mangler stadig væk at blive efterforsket. Det var hele grundlaget for, at det initiativ skulle tages, og det står ved magt.

Grunden til, at jeg godt ville sige noget til fru Gitte Seeberg, er, at denne diskussion om, hvorvidt Danmark går enegang, nu blandes ind i det. Og da vil jeg da godt citere, hvad den nuværende udenrigsminister, hr. Per Stig Møller, sagde, da han af Radioavisen blev stillet spørgsmålet: Hvordan vurderer du – undskyld du'et, men det er jo et citat – chancerne for, at andre lande vil støtte det her initiativ?

Og så svarer den nuværende udenrigsminister: Vi har jo haft den beklagelige situation, at Europarådets Parlamentariske Forsamling har ønsket at gå hårdere til værks over for Rusland end Ministerrådet, og Ministerrådet, altså det, der afgør, hvad Europarådet gør, har ikke selv

ønsket at gå så hårdt til værks som vi andre parlamentarikere. Det betyder også, at det selvfølgelig kan blive svært for Lykkesøft, men i sidste instans: Danmark har jo tidligere indbragt Tyrkiet, så vi mener altså, at Danmark så skal indbringe Rusland.

Det vil sige, at hele diskussionen om enegang er irrelevant i denne her sammenhæng.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Lige to ting: For det første går jeg ud fra, at både udenrigsministeren og fru Gitte Seeberg er enige med mig i, at det at indbringe en sag for Menneskerettighedsdomstolen er at bruge politiske midler. Det at henvise til Europarådets resolution er at bruge politiske midler i denne her sammenhæng. Det går jeg ud fra. Det er jo i modsætning til andre midler. Det er et af de politiske midler. Så kan man sige, at det er et retligt middel, men det er jo et retligt middel, der fungerer i en politisk sammenhæng.

Kl. 13.15

Så vil jeg også sige, at jeg var nede og lede efter det samme interview, som hr. Søren Søndergaard citerede fra, og der står jo udtrykkeligt her i citatet, at hr. Per Stig Møller – hr. hedder han så ikke i den her sammenhæng – siger, at udenrigsministeren altså får en mulighed for at se, om der er andre lande, der vil følge Danmark og bringe Rusland for Menneskerettighedsdomstolen. Og så står der, at er der ikke det, ja, så kan Danmark selv tage sagen op og bør selv tage sagen op.

Det slutter med at sige til sidst, at vi mener altså, at Danmark skal indbringe Rusland, uanset om man har de andre med. Det er bedst, hvis vi får de andre med, men ellers bør Danmark gå i spidsen, sådan som præsidenten for rådet anbefalede.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Der er to partier her i Folketingssalen, som har skiftet mening siden sidste år, da denne her sag var til debat sidst, og det er Venstre og Det Konservative Folkeparti. Derfor synes jeg, at den konservative ordfører burde være lidt mere ydmyg og ikke tale om politisk plat, når der rent faktisk er tale om, at hendes eget parti har skiftet mening siden sidste år. Så jeg går ud fra, at udtalelsen om politisk plat var en finke, der røg af panden, som ikke vil blive gentaget.

(Kort bemærkning).

Gitte Seeberg (KF):

Jeg må så sige, at jeg ikke har kendskab til hver en udtalelse, den tidligere konservative udenrigsordfører, nu udenrigsminister, er kommet med under tidligere debatter, men sådan som jeg har forstået spørgsmålene, er det en bemærkning, der er faldet i forbindelse med debatten i maj måned, mens Europarådets resolution jo er fra januar måned. Og det er den, der har været afgørende for, at Det Konservative Folkeparti og nu også regeringen mener, at det rigtige er at forsøge sig med en konstruktiv dialog frem for at anlægge en sag.

(Kort bemærkning).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Jeg vil da gerne bekræfte over for fru Elisabeth Arnold, at vi har skiftet holdning. Det har Europarådet jo også.

Når hr. Søren Søndergaard bruger de tekster fra i fjor, er de fuldstændig rigtige, selvfølgelig er de det. Og det, hr. Søren Søndergaard læste op, er jo præcis, at jeg henviste til, at jeg som parlamentariker ville følge Europarådets beslutning op, som jeg havde været med til at vedtage i Europarådet.

Så sker der i mellemtiden det, og nu har jeg læst stk. 25 op, at Europarådet ikke længere henviser til tidligere beslutninger ... (*Afbrydelse af Margrete Auken (SF)*)... Ja, det gør man altid. Ja, ja, det gør man altid. Tag det nu helt roligt, fru Margrete Auken. Men det væsentlige er, hvilke anbefalinger man så kommer med i den aktuelle situation. Og der er stk. 25 da ganske klart. Der siger man, som jeg sagde før, at selv om det går frustrerende langsomt, så registrerer man nogle positive ændringer, og det vil man ... (*Afbrydelse af Margrete Auken (SF)*) ...

Tredje næstformand (Kaj Ikkast):

Udenrigsministeren har ordet, og der er ikke kommentarer fra salen.

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Jeg ville tro, at medlemmerne af Præsidiets kendte spillereglerne her i salen, men det kan jeg forstå at man ikke gør.

Så er det sådan, at man vil styrke disse mennesker, som går ind for denne fremgang, og derfor mener man, at det er gennem en politisk løsning, og det er en forhandlingsløsning.

Det nye, der er sket, hvilket skete i januar, som formentlig er det, Europarådet honorerer,

er, at man har nedsat en forfatningskommission, at man har bemærkninger til forfatningen frem til april, at der leveres et referendum på baggrund af den nye forfatning, og at der derefter kommer et valg.

Derfor er det egentlig uendeligt uinteressant, at hr. Søren Søndergaard kan stå med citater fra en helt anden situation. Hvis det nu var sådan, at jeg overhovedet ikke opdagede, verden ændrede sig, så kunne man more sig med det. Men det væsentlige er jo i politik, at man skal være opmærksom på, om verden ændrer sig. Og det vil sige, at man også i udenrigspolitik skal være fuldstændig klar til at sige, jamen her er der sket en bevægelse, og så skal man selvfølgelig også handle anderledes. De, som handler ens i en hvilken som helst situation, vil i mange tilfælde handle forkert, fordi situationen forandrer sig.

Derfor synes jeg, det kan være meget morsomt, men det er ikke særlig relevant, for Europarådet havde én holdning på det tidspunkt, hvor jeg kørte de synspunkter frem, som hr. Søren Søndergaard har citeret. Europarådet er kommet med en anden holdning, den fremgår af stk. 25, som jeg har refereret flere gange; Rusland er kommet med en anden holdning. Og så behøver vi ikke splittes mere, for derudover er vi jo alle sammen enige om ligesom Europarådet, at det går frustrerende langsomt, og at det skal gå bedre. Det behøver vi jo ikke sidde og antyde at vi mener forskelligt om.

Kl. 13.20

At menneskerettighederne skal respekteres, at tjetjernerne skal respekteres, er jo målet. Her er der så tale om forskellige metoder. Europarådet anbefalede én metode i fjor, den anbefalede jeg her i salen. Europarådet har nu en anden metode, den anbefaler jeg også her i salen.

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Så tillader formanden ét spørgsmål mere ud over de tre, fordi udenrigsministeren har taget ordet.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

En af de vigtigste ting i politik er at høre efter. Grunden til, at jeg overhovedet bragte spørgsmålet om enegang og ministerens udtalelse om lige præcis det spørgsmål om, hvorvidt Danmark skulle gå enegang eller ej, ind i det, var, at det blev brugt som et argument af fru Gitte Seeberg, at det var utrolig vigtigt, at Danmark

ikke gik enegang. Så brugte jeg så bare det argument, at tidligere havde udenrigsministeren altså præcis fremført, at det godt kunne være, at Danmark skulle gå enegang. Det synes jeg er utrolig relevant.

Jeg kan stadig væk ikke forstå, hvorfor man, hvis der er sket alle de nye ting, så ikke har skrevet det ind i den resolution. Hvis der er hele den positive udvikling, som man refererer her, hvorfor står det så ikke i den resolution?

Det grundlæggende spørgsmål, jeg vil stille til udenrigsministeren, er: Kan udenrigsministeren bekræfte, at Europarådet aldrig nogen sinde har rejst spørgsmålet om at indbringe en sag mod Rusland for Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, og at det derfor ikke på nogen måde kan påstås, at Europarådet i den sag har skiftet holdning, for det er aldrig nogen sinde blevet besluttet?

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Ønsker udenrigsministeren ordet? Fru Margrete Auken for en kort bemærkning.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Altså der, hvor Europarådet i hvert fald åbenlyst har skiftet mening, er med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt man skulle udelukke russerne dengang. Da stemte jeg imod, at man gjorde det, fordi vi syntes, det var et forkert skridt. Jeg tror, at hr. Per Stig Møller var taget hjem, men jeg ved, at han sørgede for, at hans afløser stemte for, at man gjorde det. Det blev også vedtaget med et lille flertal, og så blev det senere hen lavet om, og dér er ændringen.

Det, som ryster mig meget, og det er så både til udenrigsministeren og til den konservative ordfører, er, at man alligevel får det til at fremstå, som om det ikke går forfærdeligt i Tjetjenien. Det går forfærdeligt, hvis bare nogle af de beretninger, vi får derfra, er rigtige. De er så små, de skridt der, så vi er helt henne i nærheden af »Mis med de blå øjne«s nøjsomhed. Det er småt. Der er nok også fremskridt, men der er også store tilbageskridt.

Så jeg synes egentlig godt, at vi stadig væk kan holde os til det, som hr. Per Stig Møller sagde – og det var i et radiointerview, og det er det, vi har citeret – om at gå enegang. Jeg synes altså i og for sig ikke, at det er tarveligt at tage folk på ordet og gå ud fra, at de er seriøse, når de siger deres ting.

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Ja tak, så er det fru Margrete Auken som ordfører.

Margrete Auken (SF):

Noget af det mest løfterige, der er sket efter Anden Verdenskrig, er folkeretten, at vi er kommet i den trods alt gode situation, at vi mener, at det, der skal være det drivende i verden, ikke længe skal være rule of war, men rule of law. Og det må være en opgave, vi har for os hele vejen igennem, at sørge for, at det er den, der dominerer.

Da Rusland for ikke så forfærdelig mange år siden fik medlemskab af Europarådet, var der mange, der med god grund var bekymrede, fordi krænkelserne jo allerede på det tidspunkt var voldsomme i Rusland: Kan landet leve op til kravene, og vil et medlemskab betyde, at man kommer til at udvande rådet, fordi man så kommer til at acceptere ret mange krænkelser? Og blandt dem var krigen i Tjetjenien den værste.

Det er altså ikke for at drille, at vi godt vil minde om, at der var fremtrædende borgerlige medlemmer af delegationen, som var meget konsekvente og principfaste her. Vi var stolte af det. Vi syntes, det var godt, at danskerne kunne stå sammen om det, men det er vigtigt at minde om, at der var en høj og ret flot cigarføring på det her punkt.

Det var der også grund til, for rapporterne om de mest oprivende forbrydelser mod en civilbefolkning strømmede jo ind over os, og det gør de stadig væk. Og det er jo stadig væk sådan, at vi hører fra Human Rights Watch, fra Røde Kors osv., fra vores egne, altså Europarådet, om frygtelige ting, vi kan remse det op.

Kl. 13.25

Hertil er så kommet, at russerne nu også begynder at forbyde sig mod et andet af Europarådets og folkerettens principper, nemlig pressefriheden. Der er beretninger om det nu. Jeg vil godt her henvise til en artikel, jeg tror, den var af Vibeke Sperling, i Politiken her for ganske kort tid siden, hvor hun beretter om, hvordan en af de få journalister, der har vovet at fremføre ganske hårdhændet kritik i Rusland af, hvad der sker i Tjetjenien, er ved at blive fordrevet. Hendes avis er ved at blive lukket og er blevet pålagt bøder, som gør, at hvis det kommer igennem, så må den sandsynligvis lukke. Og sådan nogle ting hører jo med i den der dialogtone, som vi mener, at vi kan gennemføre i forbindelse med, at Rusland opfører sig sådan, som de gør.

Vi er oven i købet nødt til at sige, at vi må håbe, at vi hører det hele, for man kan en gang imellem frygte, at vi ikke hører det værste. At det måske er endnu værre, men det kan dårligt blive værre end de meldinger, der når frem til os, og som jeg synes, det også må være i russernes interesse at få undersøgt, så man i hvert fald nogle gange kan sige, at det måske ikke alt sammen er helt deres ansvar, hvad det forlyder i øjeblikket.

Vi kan selvsagt heller ikke se bort fra tjetjenske forbrydelser, og det er der heller ingen, der vil gøre her. Der var et sammenbrud i hele den tjetjenske infrastruktur både mentalt og fysisk efter krigen frem til 1996, og det afstedkom jo, at der virkelig kunne blive plads til den mest forfærdelige lovløshed. Det synes jeg ikke, man skal sige andet om, end at det er fordømmeligt, men også her huske, at der skete det, som sædvanligvis sker, når man står i en fredsslutning og lover, at der kommer penge til støtte til genopbygning: Man ved, det er nødvendigt, og så udebliver pengene, og så går det præcis så skrækeligt, som man havde forudset, at det ville gå.

Derfor synes vi jo, at man som minimum bør indbringe Rusland for Menneskerettighedsdomstolen i Strasbourg. Og nu har vi så brugt meget tid på at referere, med hvilken styrke kravet blev fremsat af den daværende udenrigsordfører for De Konservative, og jeg skal så ikke træde i det, for jeg tror, at folk har opfattet det nu.

11. september blev på den her baggrund en katastrofe, som også ramte tjetjenerne. De blev på det frygteligste glemte. Ja, Ruslands overgreb på dem blev på det nærmeste legitimeret. Det er ikke sådan, at folk har sagt, at det er o.k., hvad der sker i Tjetjenien – det har jeg ikke hørt nogen gøre, og det vil jeg ikke beskyldte nogen for at gøre – men sådan at russerne er sluppet igennem og ikke er blevet pebet ud, når de har brugt det som argument for deres forfærdende fremfærd i Tjetjenien. Og modløsheden stiger jo ekstra, når det bliver tydeligt, og det synes jeg desværre, det er blevet, at de smukke og stærke udtalelser ikke kan overleve et skift fra folketingsmedlem til regeringsmedlem.

Det er ikke til at bære, at vi skal til at se på os selv som nogle mennesker, hvis ord ikke behøver at blive taget alvorligt, fordi der er frit slag til at løbe fra dem, hvis situationen omkring os ændrer sig – ikke ude i verden, men omkring os.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Jeg håbede ellers, at fru Margrete Auken havde lagt mærke til, at jeg under den tidligere debat netop gjorde udtrykkelig opmærksom på, at havde der været en debat før folketingsvalget, ville min tale have været helt den samme. Det var nemlig min personlige opfattelse, da jeg fik hørt mig omkring i løbet af sommeren, at den her sag ikke var den bedste måde at få det på dagsordenen, og at det ville være en bedre måde – og det fremgår også af de debatter, vi har haft i Europarådet – at vi nu virkelig fastholder russerne på, at det er et retsopgør, de selv skal tage.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg hører fru Hanne Severinsen sige det nu, og det vil jeg selvfølgelig anerkende. Det er så det, og det skal hun så ikke bebrejdes for, andet end at det havde været med i møllen så, og at vi havde hørt det dér.

Kl. 13.30

Men jeg vil så godt spørge fru Hanne Severinsen tilbage igen om brugen af Menneskerettighedsdomstolen. Det, som fru Hanne Severinsen jo var med til, og det var jeg vistnok også selv, var at pålægge regeringskomiteen, at man skulle stritte dem ud. Det var i 2000. Og i forhold til den metode, som jeg mener, det var rigtigt, at vi ikke gennemførte, selv om vi altså står i den situation nu, at Europarådet udvandes, mener fru Hanne Severinsen så, at brugen af Menneskerettighedsdomstolen over for så voldsom en krænkelse, som jo er sket, er et middel, som vi bør undlade at bruge, når vi står over for så store lande som Rusland?

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Det er fru Hanne Severinsen, der stiller spørgsmål til ordføreren.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Selvfølgelig kan man da bruge Menneskerettighedsdomstolen. Det skal man også, men det er da tilladt at tage en vurdering, sådan som sagen udvikler sig, og mene i den konkrete situation, at hvis det, det handler om, er at gavne Tjetjenien og tjetjenerne, så er det altså bedre at fastholde russerne på de, indrømmer jeg, mikroskopiske fremskridt, men at russerne dog selv erklærer, at det retsopgør vil de tage.

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Fru Margrete Auken. Hvis det drejer sig om spørgsmål til fru Hanne Severinsen, så går den ikke. Så et svar?

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Ja. Så vidt jeg hørte, spurgte fru Hanne Severinsen, om jeg ikke var enig med hende, hvis nu tjetjenerne ønskede det sådan, og jo, hvis nu jeg havde hørt tjetjenerne sige det, men det har jeg ikke hørt.

Så min melding må være, at det, vi har hørt tjetjenerne sige – og det vil jeg så have lov til at svare i denne her situation, da jeg af en eller anden underlig grund ikke må spørge, det plejer vi nu sådan set godt at måtte, bare vi begrænser det til de mennesker, det skal dreje sig om, men o.k. – at så længe tjetjenerne selv holder ved det, de har sagt, i det omfang, de overhovedet kan komme til orde, så længe vi ikke kan se ændringer, som vi for alvor mener, at vi skal bruge...

Nej, jeg vil næsten hellere sige, at jeg egentlig synes, det ville være rystende, hvis vi kommer i en situation til sidst, hvor vi siger, at Menneskerettighedsdomstolen over for så store forbrydelser, som er sket, ikke må bruges. Hvis ikke den må bruges, fordi det vil skade tjetjenerne, så forstår jeg det altså simpelt hen ikke.

Lad os dog holde fast ved begge dele, men lad os lade være med at smide dem ud af Europarådet.

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Fru Elisabeth Arnold som ordfører.

Elisabeth Arnold (RV):

Som repræsentant for Det Radikale Venstre har det været en lidt ejendommelig debat at overvære, fordi den hovedsagelig har handlet om, hvad folk mente for et år siden, og hvad de mener nu, og der er to partier, der har skiftet mening, og Det Radikale Venstre er ikke iblandt dem.

Vi var medforslagsstillere den 17. maj 2001 til det meget brede forslag, som blev vedtaget ved den lejlighed, nr. V 120, hvor Folketingets meget store flertal udtrykte dyb bekymring over udviklingen eller rettere sagt den manglende udvikling i situationen i Tjetjenien, de fortsatte krænkelse af menneskerettighederne, og vi opfordrede til, at regeringen anvendte alle mulige internationale instrumenter og samarbejdsorganer til at prøve at få en udvikling i gang, som gjorde det mere tåleligt for den tjetjenske befolk-

ning og at få fundamentale rettigheder overholdt.

Det Radikale Venstre var derimod ikke med i initiativet til at rejse en sag mod Rusland ved Menneskerettighedsdomstolen. Det var vi ikke af mange forskellige grunde.

Der er i forvejen mange midler til rådighed for stater, som er medlem af Europarådet, og for regeringer, som har sæde i ministerkomiteen. Der er mulighed for at lægge pres på Europarådet og på Europarådets enkelte medlemslande. Der er mulighed for at sende observatører af sted. Der er mulighed for at komme med hyppige rapporter til Europarådet, og der er mulighed for direkte at kontakte Dumaens medlemmer af Europarådet.

Og jeg kan sige, at som medlem af Europarådets Parlamentariske Forsamling har jeg haft stor glæde af den tilstedeværelse, vi har af de russiske dumamedlemmer i Europarådets Parlamentariske Forsamling, for vi kan derigennem få en fornemmelse af, hvad der rører sig i det politiske miljø i Rusland, hvad det er for kræfter, som kæmper for menneskerettigheder i Rusland, også for tjetjenernes menneskerettigheder. Og jeg tror, som flere andre her i salen også tror, at det er dér, man skal lægge presset, når det er den slags organisationer, vi taler om.

Jeg og mit parti har stor respekt for Menneskerettighedsdomstolen og synes, at den er en unik konstruktion og en meget, meget vigtig del af bevarelsen af menneskerettigheder som et bærende element i det politiske og demokratiske liv i Europa, men jeg mener, at noget af det vigtigste ved Menneskerettighedsdomstolen er, at den enkelte borger i det enkelte land kan indklage sit fædreland for Menneskerettighedsdomstolen og sige: Mit land krænker mine fundamentale menneskerettigheder. Og så kan Menneskerettighedsdomstolen dømme det pågældende land og sige: Du skal rette dig efter vores anvisninger. Og det skal landet gøre.

Kl. 13.35

Danmark er blevet dømt adskillige gange, fordi borgere har anlagt sag ved Menneskerettighedsdomstolen. Danmark har efterfølgende måttet ændre sin lovgivning, fordi Menneskerettighedsdomstolen er gået os imod. Sådan er reglerne, og jeg synes, vi skal være glade for, at vi har et sådant internationalt system, der virkelig forpligter os.

Vi har undret os lidt i Det Radikale Venstre over forløbet af denne her sag. Vi har kunnet se, at Venstre og Konservative er blevet klogere si-

den sidste år. Vi håber, at det er det, der er sket, og ikke andre ting, der er sket. Man kunne måske forestille sig, at der havde været tale om et politisk drilleri. I hvert fald kan man sige, at det flertal, der tegnede sig uden om den daværende regering for knap et år siden, ikke blev manifesteret i Folketingssalen. Det kom ikke videre end til et brev til den daværende udenrigsminister, og i mellemtiden har vi i hvert fald fået hørt fra fru Hanne Severinsen som ordfører for Venstre, at hun er blevet klogere ved simpelt hen at undersøge sagen nærmere og tale med folk i Europarådet, som har kendskab til sagen.

Til sidst vil jeg sige, at jeg synes, det har været en lidt jammerlig debat, hvor vi næsten har skullet konkurrere om, hvem der var mest bekymret for udviklingen i Tjetjenien. De, der støtter det ene forslag til vedtagelse, er mere bekymrede end dem, der støtter det andet forslag til vedtagelse.

Jeg tror, vi alle sammen er rimelig meget bekymrede. Dog undrer det mig især, at Dansk Folkeparti som et parti, der offentligt har udtalt, at de ikke giver en pind for menneskerettighederne, nu varmt støtter et sagsanlæg ved Menneskerettighedsdomstolen. Det undrer mig, men det bliver jo deres sag.

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Hr. Jann Sjørnsen som ordfører.

Jann Sjørnsen (KRF):

Da Folketinget sidste år den 17. maj havde en debat om Tjetjenien her i Folketingssalen, fik vi en debat, som jo i sig selv var udmærket, men som også efterfølgende, som vi allerede har hørt det, fik et efterspil i form af, at en række folketingsmedlemmer sendte et brev til daværende udenrigsminister hr. Mogens Lykketoft. Det skete den 30. maj 2001. Et brev med en opfordring til regeringen om at drage omsorg for, at der blev rejst en sag mod Rusland ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol for at få afklaret, om Rusland har undertrykt menneskerettighederne i Tjetjenien, sådan som det stod formuleret i brevet, og som det også har været citeret indtil flere gange i debatten her i dag.

Jeg var på vegne af Kristeligt Folkeparti medunderskriver på det brev, fordi vi fandt, at også det redskab kunne tages i brug i forhold til at lægge pres på russerne – ikke blot for at få en afklaring på forholdene i Tjetjenien, som de var dengang, og som de desværre også stort set er i dag, men også for at få draget russerne til ansvar

for de krænkelse af menneskerettighederne, som efter Kristeligt Folkepartis opfattelse helt klart har fundet sted i Tjetjenien, altså bagud i tid.

Udenrigsministeren har så i dag på regeringens vegne redegjort for, hvorfor VK-regeringen – overraskende, vil jeg sige – ikke ønsker at rejse en sag mod Rusland ved Menneskerettighedsdomstolen.

Udenrigsministeren og ordførerne for Venstre og Konservative har med lidt forskellige begrundelser henvist til, at der er sket positive fremskridt i Tjetjenien, om end ikke nok, og at det i sig selv begrundes, at man ikke ønsker at rejse en sag mod Rusland ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Kristeligt Folkeparti mener, at man da godt kan finde fremskridt i processen, men også, at disse fremskridt har en tendens til i specielt udenrigsministerens og Venstres og Konservativs ordførerindlæg at være blevet overvurderet.

Men uanset hvordan man nu vil måle de fremskridt, der har været på området, måske ikke mindst i år, så ændrer det jo ikke noget i forhold til det standpunkt, som vi indtog sidste år i forbindelse med det brev, der blev afsendt til den daværende udenrigsminister, nemlig at vi ønsker at se på, om Rusland har overtrådt menneskerettighederne, altså bagud i tid. Det har ikke så meget med fremtiden at gøre.

Derfor vil jeg sige, at vores synspunkt er det samme, som det var sidste år, og det er derfor, vi også er medforlagsstillere til det forslag til vedtagelse, som hr. Søren Søndergaard på vegne af Enhedslisten, Dansk Folkeparti, SF og Kristeligt Folkeparti læste op tidligere i debatten.

Hvis der for alvor er noget nyt i situationen, sådan som vi ser det fra Kristeligt Folkepartis side, jamen så er det, at Venstre og Konservative har skiftet holdning, hvorefter man må sige, at den nye VK-regering så har indtaget præcis den samme holdning, som den tidligere SR-regering havde. Jeg mener, det er helt åbenbart efter debatten i dag, at sådan forholder det sig, og det skal jeg ikke specielt skose Venstre og De Konservative for, det står ethvert parti frit for at skifte holdning. Men det er nu sådan, som vi ser det efter det forløb, der har været.

Kl. 13.40

Jeg vil også godt sige, at sidste år var vi i forbindelse med debatten i Folketinget den 17. maj medforlagsstillere til forslag til vedtagelse nr. V 120, som jo i alt væsentligt er udgangspunkt for det forslag til vedtagelse, som er fremsat af fru

Hanne Severinsen på vegne af en række partier. Uanset at vi i dag selv er medforlagsstillere til et forslag til vedtagelse, vil vi, fordi det ikke kommer til afstemning først, derfor godt kunne støtte det forslag til vedtagelse, som er fremsat af en række partier, og som peger fremad med hensyn til, hvad der skal ske for at få en løsning på konflikten. Vi er helt enige i det, og derfor vil jeg også godt bifalde det, som fru Elisabeth Arnold sagde. Jeg er overbevist om, at alle i Folketinget ønsker, at der skal ske noget for at få bragt de russiske krænkelse af menneskerettighederne til ophør og finde en politisk løsning på konflikten i Tjetjenien. Det synes jeg er meget smukt, og det kan sådan set også manifestere sig, uanset at der kan være uenighed om, hvorvidt der skal rejses en sag mod Rusland ved Menneskerettighedsdomstolen eller ej.

Vi havde gerne set det sidste, men vi er absolut med på, også med hensyn til det mere fremadrettede, altså at finde en politisk løsning på konflikten, at give regeringen den opbakning, der skal til, for at vi som EU-formandskabsland kan få den fornødne pondus til forhåbentlig at være med til at bane vejen for, at vi får bragt de uhyrligheder, der sker i Tjetjenien, til ophør.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Jeg er meget tilfreds med, at hr. Jann Sjørnsen netop anerkender, at det, vi har prøvet, er at se fremad, og derfor vil jeg også spørge: Kan det ikke også anerkendes, at man, når man vurderer, hvilken betydning det vil have i den nuværende situation at rejse sag, kan komme til den konklusion, at det godt kan være, det er rigtigt at kigge bagud, men at det vigtigste sådan set er at kigge fremad?

Resolutionen om at anlægge sag er 2 år gammel, og der er sket meget siden. Vi vurderer – og det er en vurdering, som også Europarådet anlægger – at nu er det vigtigste at holde russerne fast i de mikrofremskridt, de har gjort, og at det måske i virkeligheden kunne komme til at virke modsat, hvis vi fastholdt det, som vi sidste sommer syntes var fornuftigt, men som jeg i hvert fald ikke i dag synes er fornuftigt i denne situation. Det betyder ikke, at det måske kan være fornuftigt, hvis alt det andet nu slet ikke virker.

(Kort bemærkning).

Jann Sjørnsen (KRF):

Jeg anerkender fuldt ud Venstres og fru Hanne Severinsens m.fl. ændrede vurdering af situatio-

nen, og jeg synes sådan set, at generelt er det klogt, at politikere forbeholder sig retten til – jeg vil ikke sige at blive klogere, for det ville være et forkert udtryk i den sammenhæng, men til at tage et nyt standpunkt, fordi der er sket nogle ting. Det gør jeg såmænd også selv en gang imellem, så den ret forbeholder jeg mig også.

Så vil jeg sige, at jeg synes faktisk, fru Hanne Severinsen på meget fin vis i denne debat netop har redegjort for, hvorfor man indtager et andet standpunkt, hvorimod jeg måske nok synes, at den konservative ordfører kom lige lovlig let hen over, hvorfor man nu har et nyt standpunkt, og fik beskylldt andre partier for at lave politisk plat på en måde, som jeg ikke synes hører hjemme her.

Jeg anerkender fuldt ud, at det er en drøftelse om, hvilke midler der skal til for at presse russerne, men selvfølgelig er det afgørende spørgsmål: Skal man bare slå en streg over de krænkelser, der er sket, og sige: Jamen o.k., nu glemmer vi det bare, og vi rejser alligevel ikke nogen sag, for nu er de ved at komme ind på ret kurs? Her siger vi fra Kristeligt Folkeparti: Nej, vi vil fortsat godt have det spørgsmål afklaret, uanset at der er spæde forhåbninger om, at russerne måske er på vej til at give sig i denne sag.

Kl. 13.45

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Jeg vil gerne takke for en heftig, men også væsentlig debat, fordi det er meget væsentligt, at Folketinget på tværs af alle partierne markerer utilfredshed med tempoet – det går trods alt frem, men altså alt for langsomt – og markerer, at menneskerettighedskrænkelserne er fuldstændig uacceptable, at Folketinget på tværs af begge vedtagelser, og det vil sige på tværs af hele Folketinget, over for Rusland markerer, at der skal en politisk løsning til, og at den tjetjenske befolkning skal behandles anstændigt efter menneskerettighederne og have politiske rettigheder som ethvert andet folk. Uanset vedtagelser kan jeg på debatten forstå, at det er vi enige om.

Det, vi er uenige om, er altså midlerne, og her har vi haft forskellige positioner og vurderet situationen forskelligt, efterhånden som den har udviklet sig. Her er der så uenighed. Nogle mener ikke, den har forandret sig så meget, at det betyder, at man skal indtage en anden position. Andre mener, den har forandret sig så meget, at man bør indtage en anden position. Men vi er enige om målet.

Jeg mener, at både fru Elisabeth Arnold og hr. Jann Sjørnsen har holdt nogle meget fremragende og væsentlige indlæg, og de har jo stået på hver sin vedtagelse. Jeg mener, de var meget væsentlige, fordi de begge to åbnede for, at der bør være en seriøs overvejelse i retning af, hvordan vi bedst fremmer vores mål. Man har vurderet lidt forskelligt med hensyn til sagsanlæg eller ikke sagsanlæg, men man var åben over for en revurdering af situationen, og det er jo det, der skal til.

Vi har lagt vægt på, at der siden sidste sommer i forbindelse med den politiske udvikling her i januar måned er blevet åbnet for en forfatningsudvikling i Tjetjenien. Der er kommet en forfatningskommission, og forslagene til forfatningskommissionen skal være afleveret senest i april, og det er dog trods alt et pænt tempo, når jeg tænker på, hvor mange år det har taget for os at lave en forfatning. Der skal et referendum til bagefter, og der skal afholdes et nyvalg. Det er trods alt ting, som vi vil lægge vægt på, og som vi vil fastholde i vore bilaterale samtaler. Hr. Ivanov nævnte det for mig den 6. marts i år, og det vil sige, at næste gang han kommer herop i løbet af foråret, vil det være noget, vi kan holde fast på: Hvordan er det gået med den forfatningskommission, og hvornår kommer referendummet? Det giver muligheder for at arbejde videre, at det er blevet sagt til mig, både offentligt og bilateralt, og det giver også mulighed for at fastholde multilaterale handlinger.

Vi kan være uenige om, hvor meget Europarådet har ændret holdning, men nu har jeg oplæst punkt 25 i den seneste beslutning fra Europarådet, og jeg kan også tage punkt 26, hvor Europarådet på baggrund af samarbejdsgruppen mellem Europarådet og Rusland om Tjetjenien, udtrykker som sin mening, at det først og fremmest drejer sig om – »principal task« hedder det – at lette og støtte det initiativ til en politisk løsning, som man blev enige om sammen med tjetjenerne, der var til stede ved det andet konsultationsmøde i Strasbourg i november 2001.

Det er den seneste tekst, så jeg synes altså, der er bevægelse, også blandt dem, vi lyttede til sidst. Det behøver vi ikke diskutere længere, og det er mine afsluttende bemærkninger.

Jeg lægger vægt på at forklare, at det er vigtigt at fastholde russerne på disse fremskridt, og det er også vigtigt at holde øje med menneskerettighedskrænkelserne; det er vi også enige om her i Folketinget. Det er vigtigt at foreholde rus-

serne dem, og jeg kan garantere for, at uanset at jeg nu siger, at vi skal holde fast i den politiske udvikling, vil jeg så sandelig også, som jeg har gjort hidtil i mine samtaler med både hr. Primakov, den tidligere udenrigsminister, og hr. Ivanov, fastholde forpligtelsen til at respektere menneskerettighederne og de politiske rettigheder i Tjetjenien. Derom er vi jo enige, men om midlerne er vi uenige, og det vil jo vise sig ved afstemningen.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg vil godt takke udenrigsministeren for det sidste indlæg og spørge i forlængelse af det.

I sit forrige indlæg sagde udenrigsministeren, at det, at man bare henviste til gamle erklæringer, ikke betød noget. Jeg går ud fra, at udenrigsministeren ikke mente det, for i alle internationale erklæringer er det jo sådan, at når man refererer til en tidligere vedtagelse, betyder det, at den står ved magt. Det vil sige, at den tidligere vedtagelse om at få Rusland indbragt for domstolen står ved magt i Europarådet.

På et andet punkt har man ændret mening, nemlig med hensyn til, hvorvidt Rusland skulle smides ud. Nu er vi alle sammen enige om, at det skal de ikke. Jeg vil godt spørge udenrigsministeren, om han i hvert fald vil gå herop og bekræfte over for os, at retsopgøret skal gennemføres. Det vil sige, at hvis ikke det lykkes russerne at få det gjort selv, og det er der ikke meget, der tyder på i øjeblikket, så må man bruge de internationale midler, man har til det, for det er vigtigt, at de voldsomme krænkelser, der er sket, ikke får lov til at forsvinde i – ja glemselen forsvinder de jo ikke i, men i den store, grumme fortrængning.

Kl. 13.50

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Hr. Søren Søndergaard som ordfører for forespørgerne.

Søren Søndergaard (EL):

Jeg vil også godt takke for debatten, og jeg vil også godt sige, at for os er det vigtigt at sikre, at der stadig væk er et stort flertal i Folketinget, som stiller sig kritisk over for det, der foregår i Tjetjenien, og over for russernes fremfærd der. Men vi synes, det er ærgerligt, at den enighed ikke bliver fulgt op med nogle konkrete handlinger. Det er der, forskellen ligger.

Ud fra den debat, der har været, er det klart, at man i det, der vil blive flertallet, lægger megen vægt på, at der er sket fremskridt. Det er utvivlsomt rigtigt, at der i hvert fald er sket ændringer og også på nogle punkter fremskridt. Det, der bare er vigtigt for mig at understrege, er, at den udvikling ikke er af ny dato. Faktisk er det sådan, at de fremskridt har været undervejs over en længere periode, og jeg vil godt lige oplæse, hvad den tidligere udenrigsminister skrev i et brev den 25. juni 2001, for at understrege den pointe. Han skrev:

»Regeringen« – altså den daværende regering – »mener ikke, at vi i den nuværende situation skal rejse en statsklagesag alene. Det vil ikke forbedre chancerne for, at Danmark kan bidrage til faktisk at lette situationen for mennesker i Tjetjenien.

Dialog og samarbejde med Rusland såvel bilateralt som gennem EU må fastholdes og udbygges, ikke mindst i lyset af de udfordringer, vi i øvrigt står over for i Europa i de kommende år. Det er herigennem vi især har mulighed for at tilvejebringe de helt nødvendige forbedringer i forholdene.

Den russiske accept af OSCE's bistandsgruppes tilbagevenden til Tjetjenien for få dage siden kan betragtes som et positivt resultat af den kritiske dialog med Rusland, som førtes både fra europæisk som amerikansk side.«

Så går man over til at nævne, at der i øvrigt også er sket en igangsættelse af behandling af klager over forbrydelser begået i Tjetjenien.

Så selve det, at der sker fremskridt, er ikke noget, som ligesom kendetegner det sidste halve år. Det er noget, der har været klart i en lang periode. Det, vi har hæftet os ved, er, at på trods af de fremskridt er det helt afgørende, at de overgreb, som er foregået, bliver bedømt af en international domstol, og de overgreb, der er begået, forsvinder altså ikke.

Så bliver det fremstillet en lille smule på den måde, at det er rejst en statsag mod Rusland ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol ligesom er noget, der vil få alt til at bryde sammen. Det er muligt, at Rusland vil reagere på den måde, det vil jeg ikke fuldstændig udelukke, men så synes vi, at det i sig selv er meget interessant. Rusland har jo skrevet under på en konvention, Rusland er med i en forsamling, hvor det at bruge domstolen er en respekteret fremgangsmåde. Hvis et land, der er med i Europarådet, ikke vil acceptere, at andre lande bruger domstolen til at få afklaret, om der er

sket menneskerettighedskrænkelser, er det det samme som at sige, at man ikke accepterer Europarådets, den europæiske menneskerettighedskonventions og domstolens autoritet. Derfor er det for os helt afgørende, at man kan bruge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol kan jo også nå frem til den afgørelse, at den russiske regering har gjort, hvad den kunne, og derfor bliver frifundet.

Så har der været en diskussion om forholdet til Rusland. Den diskussion vil vi komme mere ind på i morgen i forbindelse med diskussionen om ABM-traktaten, men jeg vil for mit vedkommende sige, at jeg synes ofte, det er sådan, når vi diskuterer med Rusland, at det er på de forkerte punkter, man er lidt blød, og på de forkerte punkter, man er hård.

Jeg synes f.eks., at det er oplagt, at Rusland har nogle legitime sikkerhedsinteresser, som man må tage hensyn til. Jeg kan godt forstå, man i Kreml ville se med nogen skepsis på, at landet blev omringet af NATO, at alle de lande, der ligger lige uden for landets grænser, blev medlemmer af en alliance, der indtil for relativt få år siden havde været en fjendtlig alliance. Det forstår jeg godt. Men her er man meget hård, og til gengæld forstår jeg ikke, at man er blødere, når det gælder spørgsmålet om menneskerettighederne. Her synes jeg, at man efter enhver standard burde være lige så hård.

KL 13.55

Jeg forstår på udenrigsministeren, at det, man lægger vægt på, er forfatningskommissionen, folkeafstemningen og nyvalget. Jeg respekterer de fremskridt, selv om det jo står tilbage at blive set, at de fremskridt rent faktisk bliver gennemført, og derfor vil jeg insistere på, at det at forholde sig til tidligere forbrydelser, som er gennemført, stadig er en opgave, fordi retsopgøret i Rusland også er afgørende.

På den baggrund er det selvfølgelig klart, at vi fastholder det forslag, vi har fremsat. Vi vil ikke stemme imod det forslag, som er fremsat fra regeringens, Socialdemokratiets og De Radikales side, men vil selvfølgelig opfordre folk til at stemme for det forslag, vi har fremsat.

Margrete Auken (SF):

Jeg skal sige, at jeg vil anbefale SF's gruppe at undlade at stemme til det forslag til vedtagelse, som regeringen m.fl. har fremsat. Det skyldes selvfølgelig ikke, at vi er uenige i det, der står i det, det skyldes altså, at det implicit siger, at

man ikke skal anlægge sag, og forespørgslen drejer sig jo om, hvorvidt den sag skal anlægges. Det er ikke en forespørgsel om situationen i Tjetjenien.

Havde det været en forespørgsel om situationen i Tjetjenien, kunne vi godt have stemt for det forslag. Men forespørgslen drejer sig om, hvorvidt man skal bruge de redskaber, der er til rådighed, og på baggrund af debatten synes jeg ikke, man kan stemme for det. Nu er vi kommet på lidt venligere fod i den sidste del af debatten, men det er stadig ufatteligt sørgeligt, at de ord, som pludselig kunne få betydning, som kunne få virkning, hvis de blev fulgt op, løber man væk fra, alt hvad remmer og tøj kan holde. Den sørgmodighed, som jeg synes er ved at true os i mange henseender i det internationale spil i øjeblikket, rammer også os, og det er derfor, det ikke er med nogen form for taknemlighed, jeg nu afslutter debatten, på trods af at vi har haft en god debat. Jeg synes, vi er i en mismodig situation.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag til vedtagelse nr. V 34 af Hanne Severinsen (V), Jeppe Kofod (S), Gitte Seeberg (KF) og Elisabeth Arnold (RV) (se foran) vedtoges med 101 stemmer (V, S, DF, KF, RV og KRF); 9 (SF og EL) stemte hverken for eller imod.

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag til vedtagelse nr. V 33 af Søren Søndergaard (EL), Peter Skaarup (DF), Margrete Auken (SF) og Jann Sjursen (KRF).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

18) Forhandling om redegørelse nr. R 4: Udenrigsministerens redegørelse af 21/3 2002 om Europarådets virksomhed og Danmarks deltagelse heri.

(Redegørelsen anmeldt 21/3 2002. Redegørelsen givet 21/3 2002. Meddelelse om forhandling 21/3 2002).